

Univerzita Karlova v Praze  
Právnická fakulta

Eliška Voigtová

**Rozhodování soudu o vypořádání společného jmění manželů**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Alena Macková, PhD.

Katedra občanského práva

Listopad 2013

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 19.11.2013

Eliška Voigtová

Děkuji doc. JUDr. Aleně Mackové, PhD. za odborné vedení a rady poskytnuté při psaní této práce.

## Obsah:

Obsah: .....	1
Úvod.....	3
1. Obecný výklad pojmu SJM.....	5
1.1 Vznik SJM.....	6
1.2 Obsah SJM .....	7
1.2.1 Vylučné vlastnictví jednoho z manželů.....	8
1.3 Modifikace SJM.....	9
1.3.1 Změna v rozsahu SJM .....	10
1.3.2 Změna doby vzniku SJM.....	12
1.4 Zánik SJM.....	12
2. Předmět vypořádání .....	14
2.2. Aktiva.....	15
2.2 Pasiva .....	16
2.3 Jiná majetková práva.....	16
2.3.1 Podnik.....	17
2.3.2 Obchodní podíl .....	19
2.3.3 Leasing .....	19
2.3.4 Společný členský podíl v bytovém družstvu .....	20
2.4 Ocenění vypořádaného jmění.....	21
3. Vypořádání společného jmění manželů .....	25
3.1 Vypořádání SJM dohodou .....	26
3.2 Vypořádání SJM zákonnou domněnkou .....	27
3.3 Vypořádání SJM rozhodnutím soudu.....	29
3.4 Obecné otázky řízení a podmínky vypořádání SJM soudem.....	30
3.4.1 Postavení účastníků .....	31
3.4.2 Rozhodnutí .....	32
3.5 Zásady vypořádání SJM.....	34
3.5.1 Výše podílu manželů .....	35
3.5.2 Přikázání konkrétních částí majetku.....	37

3.5.3 Zásluhy, péče o rodinu, potřeby nezletilých dětí.....	38
3.6 Vnosy a zápočty .....	39
4. Úprava SJM v novém občanském zákoníku.....	42
4.1 Zákonný režim SJM .....	43
4.2 Smluvený režim SJM .....	43
4.3 Režim SJM založený rozhodnutím soudu.....	45
4.4 Vypořádání SJM .....	45
5. Kazuistika .....	47
Závěr .....	55
Seznam zkratek .....	57
Seznam použitých pramenů .....	58
Resumé.....	63
Abstract .....	65
Klíčová slova .....	67

## Úvod

Téma své diplomové práce jsem si vybrala proto, že mi připadá zajímavé, několikrát se mě osobně dotklo a do budoucna předpokládám, že bude jednou z náplní mé práce.

Problematika vypořádání společného jmění manželů je dle mého názoru velice pestrá. Zákonná úprava v této oblasti není příliš obsáhlá, zákonodárce ponechal řešení spíše na uvážení soudu v každém jednotlivém případě. Tato úprava samozřejmě také prošla změnami tak, jak procházely vývojem i manželské vztahy. I v této oblasti pak dochází k posilování autonomie vůle a smluvní svobody, jak dokládají změny právní úpravy a umožnění smluvní modifikace obsahu společného jmění.

S trendem vzrůstající rozvodovosti manželství a také vývojem ekonomických vztahů byla soudní praxe nucena řešit otázky a problémy se kterými se doposud nesešla. Svůj vliv na toto mělo i uvolnění v oblasti nabývání majetku především v 90. letech minulého století a s tím související, často velice rozsáhlé, zvýšení jmění osob. Tento trend ukazuje především pak prudký vývoj judikatury, kdy naléhavost, nutnost, ale i nedostatek zákonné úpravy pro řešení problémů s vypořádáním společného jmění manželů dovedl řešení sporů až k Nejvyššímu soudu České republiky, který teprve svými judikáty některá ustanovení vyložil pro soudní praxi.

Společné jmění manželů je pokládáno jak za institut majetkového práva, tak i práva rodinného, což lépe než současný zákon reflektuje nový občanský zákoník. Rodinné právo je často podceňováno a dáváno na okraj všech právních disciplín. Domnívám se, že tomu tak je neprávem, neboť jde o zajímavé právní odvětví, kdy jeho vývoj a tendence řešení složitých majetkových vztahů si nezadá s problémy, které řeší právo obchodní či trestní.

Cílem této práce je přiblížit nejnovější trendy v rozhodovací praxi soudů a upozornit na výklad některých ustanovení podávaný soudní praxí. S ohledem na skutečnost, že od 1. 1. 2014 je v účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, se zaměřím na ta rozhodnutí, která by mohla být aktuální i po této změně nejdůležitějšího pramenu soukromého práva vůbec.

Práce je členěna do pěti kapitol. První z nich obsahuje úvod do problematiky společného jmění manželů, tedy jak vzniká, co je obsahem společného jmění a jaké

modifikace zákon umožňuje. Druhá kapitola se blíže zabývá samotným předmětem vypořádání, aktivy, pasivy a oceněním. Třetí kapitola pak pojednává o způsobech vypořádání společného jmění manželů. Způsoby vypořádání jsou tři – dohoda, vypořádání rozhodnutím soudu a zákonná domněnka. Podrobněji se zabývá vypořádáním společného jmění soudem po zániku manželství. Zahrnuje obecné otázky řízení a především zásady vypořádání. V kapitole čtvrté se věnuji problematice tzv. nového občanského zákoníku, tedy především jeho dopady na stávající praxi a na použitelnost judikatury i po jeho účinnosti. Poslední, pátá kapitola, pak rozebírá kazuistický případ, který jsem vybrala z praxe advokátní kanceláře, ve které po dobu svého studia pracuji. Tento mě zaujal především proto, že jde o případ, kterému se věnujeme po velice dlouhou dobu a kde je předmětem sporu určení výše vypořádacího podílu ze společného jmění manželů s přihlédnutím k úsilí manželky na udržování společného jmění.

Text této práce byl dokončen 16. 10. 2013.

## 1. Obecný výklad pojmu SJM

Společné jmění manželů představuje právní formu manželského majetkového společenství, která je vázáno na trvání manželství. Jeho zákonná úprava je obsažena v § 141 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Institut SJM vznikl novelou OZ, zákonem č. 91/1998 Sb. s účinností k 1. 8. 1998, kdy nahradil předchozí institut bezpodílového vlastnictví manželů. V souvislosti s touto novelou bylo řešeno, jak vyřešit otázku vztahu mezi předchozím BSM a nově vzniklým SJM, což se odrazilo i v přechodných ustanoveních, konkrétně čl. VIII odst. 2. Dle tohoto ustanovení se bezpodílové spoluvlastnictví manželů s účinností k 1. 8. 1998 transformovalo do společného jmění manželů za předpokladu, že k tomuto datu existovalo.

Ke vztahu bezpodílového spoluvlastnictví manželů a společného jmění manželů se vyjádřil také Nejvyšší soud ČR. Podle jeho rozhodnutí jsou bezpodílové spoluvlastnictví manželů a společné jmění manželů dva různé instituty, a to pojmenováním, předmětem, rozsahem, obsahem i zánikem<sup>1</sup>. Jsem ale přesto názoru, že souvislost obou institutů je značná, zvláště když soudní praxe používá judikaturu o bezpodílovém spoluvlastnictví manželů v rámci řešení problémů vzniklých se společným jměním manželů.

Platný občanský zákoník neoznačuje společné jmění manželů jako formu spoluvlastnictví vedle spoluvlastnictví podílového. Věci ve společném jmění manželů jsou i nadále předmětem bezpodílového spoluvlastnictví, respektive podíl žádného z manželů vzhledem k celku není vymezen a každý z manželů je vlastníkem celé věci jako celku, je omezen pouze stejným právem druhého manžela.<sup>2</sup> Jiný pohled na společné jmění manželů je spojen s vymezením jeho předmětu. Zákonodárce nově zařadil do předmětu společného jmění manželů i závazky a neoznačil společné jmění manželů jako spoluvlastnictví. Otázka práv, závazků a pohledávek jako předmětu vlastnictví se v současné době nastoluje se stále větší naléhavostí a objevuje se i v NOZ.

---

<sup>1</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 9. 2000, sp. zn. 30 Cdo 1803/2000

<sup>2</sup> R 47/72



## **1.1 Vznik SJM**

V souvislosti s uzavřením manželství vzniká mezi manžely komplex majetkových právních vztahů, který výrazně ovlivňuje jejich budoucí život. Tyto právní vztahy zákon vyděluje z obecné úpravy a podřizuje je zvláštní úpravě s cílem a jejím prostřednictvím přispět k společensky žádoucí stabilitě manželství.<sup>3</sup> Právní důsledky uzavření manželství se promítají do vzájemného postavení manželů a do jejich právních vztahů k třetím osobám. Zákonná úprava připouští vznik SJM pouze mezi manžely. Samotným uzavřením manželství však ještě SJM nevzniká, k jeho vzniku je zapotřebí, aby manželé nebo jeden z nich nabyl již v manželství majetek, který není ze zákona ze společného jmění vyloučen.<sup>4</sup>

Subjektem společného jmění manželů tak mohou být pouze manželé, a to jen po dobu trvání manželství bez ohledu na to, zda spolu fakticky žijí či nikoli. Z toho vyplývá, že subjektem SJM nemohou být osoby, které žijí ve svazku obdobném, tj. druhové a družky, případně registrovaní partneři.<sup>5</sup>

Uzavřením manželství neztrácejí manželé nic ze svého právního postavení, které měli před uzavřením sňatku. Každý z manželů je oprávněn uzavírat smlouvy, podnikat, nakládat s majetkem, zavazovat se a podobně. Podle ustanovení § 18 ZoR, který aplikuje článek 1 Listiny základních práv a svobod do oblasti rodinného práva, platí, že muž a žena mají v manželství stejná práva a povinnosti.

Předpokladem vzniku společného jmění manželů není společné bydlení manželů, ani vedení společné domácnosti.<sup>6</sup> Společné jmění manželů vzniká totiž i v manželství neplatném. V manželství zdánlivém (§ 17a ZoR) společné jmění nevzniká, neboť na rozdíl od manželství, které může být prohlášeno za neplatné, manželství zdánlivé ani nikdy nevzniklo a ani nápravou vad nelze jeho platnosti dosáhnout.<sup>7</sup>

---

<sup>3</sup> Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 958

<sup>4</sup> Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, str. 52

<sup>5</sup> Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 960

<sup>6</sup> R 104/67

<sup>7</sup> R 42/72

Samotné uzavření manželství a další otázky ohledně samotného institutu manželství, vyjma SJM, upravuje zákon o rodině.

Uzavření manželství má v majetkové oblasti pro manžele ještě další majetkové důsledky. Je to právo ke společnému nájmu bytu manžely nebo např. práva vyplývající pro druhého manžela z dědictví.

## ***1.2 Obsah SJM***

Možnosti, jak zákonodárce může upravit majetkové společenství mezi manžely, jsou různé a je vždy na jeho rozhodnutí jakou variantu zvolí. V evropských úpravách neexistuje jednotné pravidlo pro tuto volbu a národní režimy manželského majetkového společenství jsou značně rozdílné, od absolutního oddělení majetku manželů po společenství majetku a závazků nabytého za doby trvání manželství

Pojetí společného jmění může být buď absolutní, nebo omezené. Pokud by bylo absolutní, neexistoval by režim výlučného osobního majetku jednoho z manželů. Naopak omezené pojetí nejen umožňuje, ale i předpokládá, existenci výlučného osobního majetku manžela. Můžeme tedy říci, že podle české právní úpravy je společné jmění manželů omezeným manželským majetkovým společenstvím.<sup>8</sup> Zákonem vyloučený majetek zůstává výhradním vlastnictvím jednoho manžela, vzdor tomu, že byl nabytý za trvání manželství. Stejně tak za všechny závazky, které vznikly za trvání manželství, neodpovídají vždy oba manželé společně.

Česká právní úprava stanoví v §143 OZ, že majetkové společenství manželů, tedy pod názvem společné jmění manželů, tvoří až na výjimky veškerý majetek a závazky nabyté za doby trvání manželství. Dále je umožněna smluvní modifikace tohoto společenství. Do SJM se dále řadí další majetkové hodnoty – podnik, obchodní podíl, členský podíl v bytovém družstvu, majetkové právo vyplývající z leasingové smlouvy a další. Majetkem se rozumí souhrn majetkových hodnot (věcí, pohledávek, jiných práv a hodnot ocenitelných penězi) náležejících určitému subjektu.<sup>9</sup>

Samotnému určení co a v jakém rozsahu do SJM patří v praxi věnována velká pozornost, a je často předmětem sporů při vypořádání společného jmění. Význam určení

---

<sup>8</sup> Dvořák, J. Majetkové společenství manželů. Praha: ASPI Publishing, 2004, str. 25

<sup>9</sup> Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 961

obsahu společného jmění spočívá v mnoha aspektech. Prvním z nich je bezpochyby význam vlastnický, tedy určení toho čí věc vlastně je a další práva a povinnosti z vlastnictví vyplývající. Toto je samozřejmě dále rozšířeno pro význam pro třetí osoby, především v postavení věřitele, případně nabyvatele věci. Zde platí vyvratitelná trvání domněnka, že majetek manželů nabytý za doby trvání manželství se považuje za součást SJM pokud není prokázán opak (§ 144 OZ).

V zásadě platí, že vše, co nabývá jeden manžel, nabývá současně i druhý, a to bez zřetele k tomu, zda je či není stranou smluvního vztahu, jehož prostřednictvím dochází k nabytí majetku. Majetek, který má být předmětem SJM ovšem musí být nabyt zákonným způsobem.<sup>10</sup>

Z procesněprávního významu je pak významná aktivní a pasivní legitimace k podání různých žalob. Jde především o vypořádání SJM, dále pak např. žaloby na ochranu SJM ve smyslu ochrany vlastnictví jako takového.

### **1.2.1 Výlučné vlastnictví jednoho z manželů**

Pokud jde o výlučný majetek ve vlastnictví pouze jednoho z manželů, může jej nabýt pouze tehdy, pokud to zákon připouští nebo pokud se na tomto manželé dohodnou, zde pak uvažujeme režim modifikovaného SJM. Jestliže se věc jednou stane součástí bezpodílového spoluvlastnictví manželů, nemůže později změnit právní režim a přejít do výlučného vlastnictví jednoho z nich jen proto, že na její pořízení byly dodatečně použity prostředky jen jednoho z manželů.<sup>11</sup> K výlučnému majetku manžela nemá druhý manžel žádná práva, tedy pokud nejde o běžnou záležitost ve smyslu § 21 ZoR.<sup>12</sup>

Co konkrétně je tedy předmětem výlučného vlastnictví manžela upravuje OZ. Patří sem majetek nabytý před uzavřením manželství, dar, dědictví, majetek, který ze své povahy slouží osobní potřebě jednoho z manželů a dále pak majetek, který byl sice

---

<sup>10</sup> Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 961

<sup>11</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 1. 2008, sp. zn. 22 Cdo 3596/2006

<sup>12</sup> Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, str. 101

nabyt už za trvání manželství, ale za prostředky ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů. Vyloučen je tedy majetek, kterému chybí určitý prvek zásluhovosti druhého manžela. Má se za to, že by bylo nespravedlivé, aby jeden z manželů byl vlastníkem majetku, ke kterému nemá v ohledu nabytí žádný vztah. Zákon v rozporu se společenskými požadavky aktuálně neumožňuje učinit v tomto směru žádnou výjimku a to ani tehdy, pokud majetek do SJM chtějí zahrnout jak oba manželé, tak např. dárce.<sup>13</sup> (NOZ volí volnější úpravu a umožňuje smluvně zahrnout do SJM cokoli, co zákon nezakazuje.). Věcí, která dle své povahy slouží pouze jednomu z manželů, je pouze věc, která této osobní potřebě skutečně slouží, nestačí, že by tomuto účelu sloužit mohla.<sup>14</sup> V některých případech je hranice mezi tím, kde končí výlučné vlastnictví a začíná SJM velice úzká a bývá tak předmětem sporu při vypořádání.

### ***1.3 Modifikace SJM***

Platná právní úprava umožňuje, aby manželé modifikovali SJM. Zákonná úprava umožňuje změnit jeho rozsah, dobu vzniku, případně změnit režim správy SJM jak jej navrhuje zákon. Toto je zcela nepochybně výrazem smluvní volnosti stran vztahu. Nicméně ani zde není možné aby SJM nevzniklo vůbec. Jsem názoru, že se zde promítá základní účel SJM za který považuji zajištění určitého majetku nezbytného pro zajištění péče o rodinu, zejména tedy výchovu a výživu dětí.

K modifikaci SJM je nutno uzavřít smlouvu, je vyžadována forma notářského zápisu.<sup>15</sup> Je ale možné, aby SJM bylo modifikováno v rozhodnutí soudu, resp. aby bylo rozhodnutí soudu zúženo.

Obdobně mohou své budoucí majetkové poměry upravit i muž a žena, kteří chtějí uzavřít manželství. (§ 143a odst. 3 OZ).

Pro obsah SJM pak vždy platí vyvratitelná právní domněnka § 144 OZ, tedy že pokud není prokázán opak, má se za to že majetek manželů nabytý za doby trvání manželství a závazky vzniklé ve stejném období jsou předmětem společného jmění

---

<sup>13</sup> Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 963

<sup>14</sup> R 70/65

<sup>15</sup> K náležitostem smlouvy § 63 NotŘ

manželů. Pokud je ale vůle domněnku vyvrátit, je nutno prokázat, že obsah smlouvy o modifikaci byl třetí straně znám (§ 143a odst. 4 OZ).

Kromě modifikace samotného SJM je možné modifikovat i jen jeho správu, tj. kdo z manželů, případně za jakých podmínek spravuje tu kterou část společného jmění (§ 147 OZ).

### **1.3.1 Změna v rozsahu SJM**

Změny v rozsahu SJM upravuje občanský zákoník v § 143a, přičemž umožňuje rozsah majetku ve společném jmění zúžit či rozšířit. Tato změna se může týkat již nabytého majetku či závazků, ale i úpravy do budoucna či jednotlivé věci. Možnost modifikovat SJM byla zavedena s účinností novely OZ č. 509/1991 Sb. a přinesla několik aplikačních problémů.

Prvním sporným bodem nové právní úpravy bylo, zda se dohoda může týkat i jednotlivých majetkových kusů nebo jen obecné změny rozšíření či zúžení předmětu BSM. S tímto pak dále souvisel problém, zda účinky těchto dohod mohou nastat zpětně nebo zda mají účinky jen ex nunc.<sup>16</sup>

Výkladem těchto sporných bodů se opakovaně zabýval i Ústavní soud ČR. Zde je nutno podotknout, že názory jednotlivých senátů nebyly konzistentní a bylo nutno přistoupit ke sjednocení praxe rozhodnutím pléna. Nálezem pléna Ústavního soudu ČR bylo konstatováno, že účinky dohody nastávají i pro již nabytý majetek, ovšem s účinností ex nunc. Účinnost ex nunc odůvodnil soud zákazem retroaktivity a právní jistotou případných závisejících vztahů. Dále dovedl, že kogentnost právní úpravy se týká pouze nutnosti jeho vzniku, nikoli jeho rozsahu a že i samotný vznik lze posunout až na dobu zániku manželství.<sup>17</sup>

Na tento náleží Ústavního soudu ČR zákonodárce reagoval již zmíněnou novelou 1998, která pro institut společného jmění přinesla podstatné změny a ve smyslu opravy nejasných ustanovení o modifikaci SJM pak přinesla spíše upřesnění, které požadovala právní praxe. Předchozí nejasná úprava modifikace SJM tak dostala jasnější vymezení.

---

<sup>16</sup> Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, str. 170

<sup>17</sup> Nález Ústavního soudu ČR publikovaný pod Pl. ÚS – st. 2/96

Zúžení společného jmění je možné buď smlouvou, nebo rozhodnutím soudu. SJM lze zúžit, tedy omezit jeho rozsah, až na věci tvořící obvyklé vybavení domácnosti. Tyto nelze vyloučit nikdy, proto v nich lze spatřovat onu minimální hranici, která zachovává institut společného jmění.<sup>18</sup> Věcmi, tvořícími obvyklé vybavení domácnosti lze chápat, ve smyslu objektivního posouzení hlediska běžného standartu společnosti, bytové zařízení (nábytek, spotřebiče a další obdobné vybavení).<sup>19</sup>

Smlouvou lze změnit jaký majetek manželů do SJM patří a to pro již nabytý majetek i pro majetek nabytý v budoucnu. Ohledně majetku již nabytého, který nadále nebude do společného jmění patřit je nutno provést vypořádání. Nelze ale smluvně upravit podíl, ve kterém manželé společné jmění nabývají. Také pouhou shodnou vůlí manželů nabytá věc do výlučného majetku nelze věc ze společného jmění vyloučit, zákon preferuje společné jmění manželů před jejich výlučným samostatným majetkem.<sup>20</sup>

Soud může svým rozhodnutím také zasáhnout do rozsahu SJM. I zde bude nutné provést vypořádání vyloučeného majetku. Zákon č. 91/1998 Sb. přiznal každému manželovi oprávnění podat návrh k soudu na zúžení SJM. K zúžení dojde, pokud soud návrhu vyhoví, právní mocí rozhodnutí. Mezi odbornou právní veřejností nepanuje shoda ohledně možnosti soudu zvolit rozsah zúžení. Někteří autoři se domnívají, že soud nemá jinou možnost než zúžit tak, že zůstane jen obvyklé vybavení.<sup>21</sup> Jiní na základě argumentu *minus in maiore continetur* tvrdí, že je na rozhodnutí soudu, jaká bude míra zúžení.<sup>22</sup>

Rozšíření rozsahu společného jmění znamená, že součástí společného jmění se stanou i věci, které jsou dle § 143 odst. 1 OZ ze SJM vyloučeny. Je tedy umožněno zahrnout do SJM např. i majetek, který měl jeden z manželů již před vznikem

---

<sup>18</sup> Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, str. 175

<sup>19</sup> Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str., 973

<sup>20</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 4. 2000, sp. zn. 22 Cdo 1658/98

<sup>21</sup> Fiala, J., Hurdík, J., Korecká, V. Občanský zákoník. Komentář I Praha: ASPI, 2000

<sup>22</sup> Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, str. 180

manželství a to s účinností ex nunc. Tento majetek pak při případném vypořádání bude považován za vnos.<sup>23</sup>

### **1.3.2 Změna doby vzniku SJM**

Dále je dle ustanovení § 143a odst. 2 OZ možné vyhradit zcela nebo zčásti vznik SJM až ke dni zániku manželství. I zde platí omezení „až na věci, tvořící obvyklé vybavení domácnosti“. Důsledkem smlouvy o této modifikaci je, že manželé mají každý svůj samostatný majetek a to, co nabývají společně, nabývají do podílového spoluvlastnictví. Velice omezené společné jmění zde tedy přeci jen vzniká, jeho obsahem je pouze obvyklé vybavení domácnosti.

Společné jmění vznikne mezi manželi až v den zániku manželství, nicméně jeho rozsahem bude majetek nabytý manželem nebo oběma manželi za trvání celého manželství, pokud byl i v den zániku manželství stále ve vlastnictví některého nebo obou manželů.<sup>24</sup> Obdobně to platí i o závazcích. Dle mého názoru je tedy účelem této úpravy spíše úprava dispozice s majetkem, než východisko pro vypořádání.

Dnešní úprava nepřipouští vyhradit jinou dobu než k zániku manželství. Nebylo tomu tak ale vždy, starší výklad umožňoval vznik i k jinému zvolenému okamžiku.<sup>25</sup>

### **1.4 Zánik SJM**

Jakkoli je nesporné, že SJM je vázáno na trvání manželství, je v některých případech možné, aby zaniklo ještě za doby trvání manželství. Ovšem tyto případy jsou spíše výjimkou.

Za doby trvání manželství je možné, aby SJM zaniklo prohlášením konkurzu na majetek jednoho z manželů dle § 268 odst. 1 InsZ a soudním výrokem o propadnutí majetku či jeho části některého z manželů dle § 66 odst. 4 TZ. Pro tyto případy je zvlášť vždy upraven den zániku, pro způsob vypořádání se užije úprava obecná. Zde je nutno

---

<sup>23</sup> Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, str. 172

<sup>24</sup> Společné jmění manželů. <http://www.notarkakuzelkova.cz/notarska-cinnost/spolecne-jmeni-manzelu/> (citováno 14.10. 2013)

<sup>25</sup> Komentář k zákonu o právu rodinném. Praha: Orbis, 1954, s. 105

podotknout, že jakkoli je dána smluvní volnost ve vztahu k modifikaci SJM, zákon neumožňuje zánik na základě smlouvy mezi manžely.<sup>26</sup>

Obvyklý je ale zánik SJM spojený se zánikem manželství. K zániku manželství může dojít rozvodem, smrtí nebo prohlášením jednoho manžela za mrtvého. Úpravu zániku manželství obsahuje § 22-23 ZoR. Pokud je manžel prohlášený za mrtvého, manželství se neobnovuje ani, pokud bude prohlášení zrušeno. Podle odborných názorů toto platí i pro společné jmění.<sup>27</sup> V návaznosti na důvod zániku manželství jsou řešeny i další otázky.

Po zániku společného jmění manželů je vždy nezbytné jeho vypořádání. Tuto naléhavost spatřuje i zákonodárce, který pro případ dlouhodobého neřešení vzniklé situace vložil do zákona tzv. zákonnou domněnku § 150 odst. 4 OZ.

Vypořádání po rozvodu manželství je věnována především třetí kapitola.

Vypořádání po smrti se provede v dědickém řízení dle § 1751 OSŘ. Dědický soud určuje, co patří do dědictví a co pozůstalému manželu pouze tehdy, zaniklo-li manželství smrtí, nikoli zaniklo-li by ještě před smrtí rozvodem, ale dosud nebylo vypořádáno. Dědicové jsou pak oprávněni uzavřít dohodu o vypořádání stejně jako by toto právo měl sám zůstavitel po zániku SJM za jeho života. Pokud není uzavřena dohoda, je postup dále stejný jako by šlo o vypořádání mezi bývalými manžely. Je tedy možné a nutné aby soud na návrh rozhodl o vypořádání a pokud k tomu nedojde, uplatní se i zde zákonná domněnka § 150 odst. 4 OZ.<sup>28</sup>

V souvislosti se zánikem SJM je nutno dodat, že případné zrušení společné domácnosti nemá za následek zánik společného jmění a to tedy zůstává zachováno ve stejném rozsahu jako za trvání společné domácnosti. Zrušení společné domácnosti nemá také vliv na trvání manželství. Stejně tak pokud bude manželství zrušeno rozvodem, nemusí to nutně vést ke zrušení společné domácnosti.<sup>29</sup>

---

<sup>26</sup> Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, str. 197

<sup>27</sup> Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, str. 198

<sup>28</sup> Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23. 7. 1999, sp. zn. 10 Ca 196/99

<sup>29</sup> Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 629



## 2. Předmět vypořádání

O vypořádání společného jmění mluvíme v případě, že zaniká. Občanský zákoník připouští v § 149 odst. 1 jedinou možnost zániku společného jmění a to zánikem manželství jako takového.<sup>30</sup> V rámci vypořádání společného jmění se vypořádávají i práva a závazky, které tvoří jeho součást.

Podle starších rozhodnutí byly předmětem řízení o vypořádání společného jmění všechny věci v bezpodílovém vlastnictví a soud měl povinnost zjišťovat, co do jmění patří. Tento názor snad mohl obstát v době, kdy praxe nepřipouštěla částečné vypořádání společného majetku, nadále jej však nelze zastávat. S prohloubením dispozitivního charakteru norem upravujících společné se prosadil názor, že manželé nemusí pro vypořádání společného majetku zvolit jediný způsob, ale mohou různé způsoby kumulovat, ohledně části majetku uzavřít dohodu, část učinit předmětem řízení o vypořádání a zbytek vypořádat na základě zákonné domněnky.

Nelze jim proto vnucovat určitý způsob vypořádání. Podají-li návrh na vypořádání jen části společného jmění, je soud tímto rozsahem vázán, i když není vázán navrženým způsobem vypořádání. Soud tedy nemusí a vlastně ani nemůže sám zjišťovat, co vše do společného jmění patří a má být vypořádáno.

Společné jmění manželů tvoří majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství, s výjimkami stanovenými v zákoně, a závazky, které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za trvání manželství, s výjimkou závazků týkajících se majetku, který náleží výhradně jenom jednomu z nich, a závazků, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého. Z úvodních ustanovení části osmé občanského zákoníku vyplývá, že závazkem se rozumí závazkový právní vztah, obligace. Právo odpovídající věcnému břemeni nemůže být samostatně součástí SJM a nemůže svědčit oběma jako manželům. Může být ale zřízeno pro oba manžele jako samostatné osoby.<sup>31</sup>

---

<sup>30</sup> Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 994

<sup>31</sup> Spáčil, J., Věcná břemena v občanském zákoníku. Praha: C. H. Beck, 2006

Předmětem řízení je vypořádání společného jmění, konkrétně těch jeho součástí, jejichž vypořádání některý z účastníků požaduje. Jsou to především věci, práva a závazky, které tvoří součást společného jmění.

## **2.2. Aktiva**

Aktiva společného jmění tvoří dle § 143 odst. 1 písm. a) OZ majetek. K tomu, co se rozumí pojmem majetek, se zákonodárce blíže nevyjadřuje, bylo tedy otázkou, co vlastně je majetkem myšleno, neboť pojmu je užíváno na různých místech Občanského zákoníku různě. Výkladu pojmu se věnovala řada autorů a ne vždy dospěli k závěru, ve kterém se stoprocentně shodli.

Mezi aktiva patřící do SJM se řadí zejména příjmy z pracovního poměru, příjmy z podnikání, příjmy ze sociálního zabezpečení, odměny a honoráře umělců, odměny za vynálezy, zlepšovací návrhy a autorská díla, vyplacené prémie, výhry ze sázek a loterií, plnění ze smlouvy pojistné, výnosy, užitky a přírůstky věcí bez ohledu na to, zda jsou tyto věci ve společném jmění nebo ve výlučném vlastnictví jednoho z nich, úroky získané v době manželství z vkladu jednoho z manželů, nemovitosti, prostředky na účtu představující důchodové připojištění, pojistné apod. některého z manželů.<sup>32</sup> Majetek, získaný trestnou činností některého z manželů netvoří SJM.<sup>33</sup>

Do společného jmění patří rovněž výnosy, užitky a přírůstky věcí, ať už věc, která je přináší v SJM je či není.<sup>34</sup>

Někteří autoři prezentují ale i jiný názor a to, že se majetkem pro účely SJM rozumí věci (movité i nemovité), pohledávky a jiná práva a jiné hodnoty ocenitelné penězi. Oproti předchozímu názoru jsou do SJM řazeny i pohledávky, což dle mého názoru blíže odpovídá záměru zákonodárce.

Předchozí právní úprava BSM považovala za aktiva výlučně věci. Vznikal zde ovšem zásadní problém. Právo na vyplacení mzdy není věcí a nemůže tedy tvořit část BSM.<sup>35</sup> Vzhledem k tomu, že mzda či jiný obdobný příjem je většinou hlavním příjmem SJM se domnívám, že záměrem novely bylo zahrnout toto právo do SJM .

---

<sup>32</sup> Francová, M., Dvořáková Závodská, J. Rozvody, rozchody a zánik partnerství. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, str. 52-53

<sup>33</sup> R 48/61

<sup>34</sup> R 42/72

<sup>35</sup> R 8/66

## ***2.2 Pasiva***

Občanský zákoník řadí do předmětu společného jmění i závazky. Nebylo tomu tak vždy, předchozí právní úprava vycházela z toho, že předmětem vlastnictví, tedy i BSM, mohou být pouze věci. Znění § 143 odst. 1 písm. b) OZ tedy dnes řadí do společného jmění závazky manželů nebo jednoho z nich, které vznikly za trvání manželství.

Platí tedy, že oba manželé tyto závazky plní solidárně (§ 145 odst. 2 OZ). Z toho je ale zřejmé, že odpovídají za splnění nejen majetkem ve společném jmění, ale i majetkem ve výlučném vlastnictví každého z manželů. Proti výkladu zákonných ustanovení ale stojí rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, podle kterého má věřitel právo domáhat se splnění závazku v nalézacím řízení pouze na manželovi, který závazek sjednal. Výkonem rozhodnutí tedy může být postižen pouze majetek ve výlučném vlastnictví tohoto manžela a společné jmění obou, ne však majetek ve výlučném vlastnictví manžela, který závazek nesjednal.<sup>36</sup> Je tedy zcela zřejmé, že nedošlo ke shodě a tedy bude záležet na konkrétním posouzení soudu, ke kterému názoru se přikloní.

Z předmětu společného jmění jsou vyloučeny závazky, týkající se majetku ve výlučném vlastnictví manžela a závazky, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého manžela. Kritérium majetkové přiměřenosti se jeví jako velice problematické a bylo v minulosti řešeno jak odbornou veřejností, tak Nejvyšším soudem ČR. Pokud dojde k excesu manžela, pak bude tedy zavázán sám. Aktuální právní úprava v této věci je ve srovnání se zahraniční poněkud nedostatečná a poskytuje až příliš velký prostor pro uvážení soudu, což se jeví jako problematické z hlediska právní jistoty a principu legitimního očekávání.

## ***2.3 Jiná majetková práva***

Vymezení společného jmění, podle znění § 143 OZ není zcela určité. Písm. a) prvního odstavce říká, že společné jmění tvoří majetek, nabytý některým z manželů nebo jimi oběma za doby trvání manželství s určitými výjimkami. Nestanoví ale, co se myslí pojmem majetek. Pojem vykládá komentář k zákonu jako souhrn majetkových

---

<sup>36</sup> R 24/08

hodnot (věcí, pohledávek a jiných práv a hodnot ocenitelných penězi) patřících určitému subjektu.<sup>37</sup> Aktiva již byla zmíněna výše, zde budou rozvedeny příklady tzv. jiných práv a hodnot ocenitelných penězi, neboť jde o kategorii, se kterou se v praxi setkáváme také často a která nemusí být vždy úplně jasně řešitelná.

Mezi jiná majetková práva tedy řadíme především otázky týkající se podniku, obchodního podílu, leasingu a společného členství v bytovém družstvu.

### **2.3.1 Podnik**

Co je podnik jasně vymezí obecná ustanovení obchodního zákoníku (především §5 ObchZ). Podnik je vymezen jako soubor hmotných i nehmotných (osobních) složek k podnikání. K podniku patří věci, práva a jiné majetkové hodnoty, které patří podnikateli a slouží k provozování podniku nebo vzhledem ke své povaze k tomuto mají sloužit. Podnik obecně je tedy věcí hromadnou.

Dnešní právní úprava řadí podnik do SJM. Nebylo tomu tak ale vždy, do novely 1998 byl podnik výlučným vlastnictvím jednoho z manželů, protože sloužil k výkonu povolání a tyto věci do BSM zahrnuty nebyly.<sup>38</sup> Pokud patřil oběma, tak ale součástí SJM byl i tehdy.<sup>39</sup>

Podnik však součástí SJM být může, ale i nemusí. Může být samozřejmě výlučným majetkem jednoho z manželů a to jako důsledek toho, že podnikatelská činnost jednoho z manželů byla zahájena již před uzavřením manželství nebo došlo k zúžení společného jmění. Pokud manžel začíná podnikat za doby trvání manželství, může na návrh jednoho z manželů soud zúžit SJM (§ 148 OZ).

Zisk získaný podnikáním jednoho z manželů je však příjmem společného jmění, analogicky jako by byl příjmem ze zaměstnání.

Pokud dojde k zániku SJM, vyvstává otázka jakým způsobem zohlednit zisk, byl-li zpět investován do podniku. Judikatura dovodila, že z vypořádacího sporu nelze

---

<sup>37</sup> Švestka, J., Spáčil, J., Škárková, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 961

<sup>38</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 4. 2002, sp. zn. 22 Cdo 1717/2000

<sup>39</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2004, sp. zn. 22 Cdo 684/2004

činit spor vyúčtovací a je třeba vyjít z ceny podniku.<sup>40</sup> „Ze sporu o vypořádání BSM nelze však činit vyúčtovací spor, v němž by se dohledávaly jednotlivé výnosy a výdaje s jejich účelovým určením zpravidla bez možnosti dospět ke spolehlivým závěrům. Proto se dovolací soud přiklání k řešení, kdy by podnikající manžel byl povinen nahradit do BSM takovou částku, jež by se rovnala pozitivnímu (kladnému) rozdílu mezi aktivy a pasivy jeho podnikání ke dni zániku BSM, což zpravidla bude představovat cenu podniku (pokud nebyl vytvořen i vynaložením oddělených prostředků podnikajícího manžela). V případě, že by výsledná hodnota byla záporná (např. v důsledku zadlužení), není co do BSM nahrazovat a také není žádné opodstatnění k takové ztrátě v rámci řízení o vypořádání BSM přihlížet jinak, než v rámci eventuálních úvah o disparitě podílů (s ohledem např. na to, jak se podnikající manžel zasloužil o nabytí a udržení společných věcí - § 150 věta třetí OZ).“<sup>41</sup> Než ale Nejvyšší soud ČR došel k tomuto závěru, existovaly názory úplně opačné či bylo různě určováno, co, jak a v jaké výši započítat.<sup>42</sup>

Zároveň vzniká spor o výši vypořádacích podílů, zda v důsledku podnikání manžela byl jeho přínos do manželství nepoměrně vyšší než přínos nepodnikajícího.. Dále pak v oblasti náhrad do společného jmění vyvstává otázka, co je podnikající manžel povinen nahradit, jestliže bylo na jeho podnik ve výlučném vlastnictví investováno ze SJM. Obecně je tedy manžel povinen nahradit částku rovnající se rozdílu mezi aktivy a pasivy jeho podnikání ke dni zániku BSM, což zpravidla je zároveň i cena podniku.<sup>43</sup>

Jestliže je tedy nutné vyjít z ceny podniku, musíme znát způsob jak ji stanovit. Pokud tedy počítáme s tím, že se bývalí manželé dohodnou a nebude nutné celou věc řešit před soudem, není nutné cenu určovat, protože bude předmětem osobního ocenění. Je-li věc řešena před soudem, je ustanoven soudní znalec, který vypracuje znalecký posudek se stanovením ceny podniku. Do té jsou započteny všechny majetkové

---

<sup>40</sup> Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, str. 157

<sup>41</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 2. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2545/2003

<sup>42</sup> Nejvyšší soud ČR sp. zn. 22 Cdo 425/2008, Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, str. 154

<sup>43</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1052/2004

hodnoty, které se zohledňují (jako např. leasing věci, která slouží k podnikání<sup>44</sup>). Cena bude stanovena ke dni vypořádání SJM, jako obecná (tržní) cena, zjišťovat se bude stav podniku ke dni zániku SJM.

### **2.3.2 Obchodní podíl**

Pokud obchodní podíl splňuje požadavky § 143 odst. 1 písm. a) OZ, tedy že je nabyt manželem za doby trvání manželství, spadá pod majetek řazený do SJM. Podle judikatury je obchodní podíl jinou majetkovou hodnotou ve smyslu § 118 odst. 2 OZ a je tedy předmětem občanskoprávních vztahů, SJM a tedy i následného vypořádání.<sup>45</sup>

Spor o to, zda obchodní podíl řadit či neřadit do SJM nevzniká v případě, že část základního jmění obchodní společnosti byla splacena ze společných prostředků manželů, tento podíl se pak stává součástí SJM.<sup>46</sup>

Bude-li obchodní podíl předmětem soudního vypořádání SJM, bude se postupovat obdobně jako v případě kdy je předmětem podnik. Tedy jmenování soudního znalce a znalecký posudek z oboru ekonomika oceňování.

Pokud se některý z manželů stane společníkem obchodní společnosti nebo družstva (kromě bytového), nezakládá nabytí podílu, včetně akcií, nabytí práv a povinností, účast druhého manžela na této společnosti nebo družstvu. Tato úprava byla přidána do § 143 odst. 2 OZ jeho novelou v roce 1998 a to v souvislosti s úpravou BSM v SJM a rozvojem směrem k zohlednění podnikání. Vychází tak pravděpodobně z přesvědčení, že druhý manžel nemusí mít na těchto aktivitách žádný zájem a často ani potřebné znalosti k tomu, aby případná práva mohl zodpovědně vykonávat.

### **2.3.3 Leasing**

Leasingová smlouva je smlouvou nepojmenovanou, jejíž úprava se řídí obecnou úpravou pro kontrakty, které nelze podřadit pod některý, zákonem blíže upravený, smluvní typ a je tedy podřazena pod režim §51 a 491 OZ.<sup>47</sup> Jde o smlouvu synallagmatickou, což znamená, že z ní vyplývají práva i povinnosti oběma smluvním

---

<sup>44</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 4. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2296/2004

<sup>45</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 7. 2004, sp. zn. 22 Cdo 700/2004

<sup>46</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 8. 2008, sp. zn. 22 Cdo 924/2008

<sup>47</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 30 Cdo 2033/2002

stranám. Leasingové smlouvy jsou dvojího , a to finanční a operativní, přičemž se liší tím, co má nastat po ukončení smlouvy. Cílem finančního leasingu je konečný odkup věci, tedy jde o podobný stav, jako když bude koupena věc na splátky (s výhradou toho, že vlastnické právo přejde až konečným zaplacením věci). Operativní leasing je oproti tomu podobný pronájmu věci. Jde o problematiku značně složitou a mnohokrát řešenou jak odbornou právní veřejností, tak Nejvyšším soudem ČR, detailní rozbor však není předmětem této práce.

Judikatura se také vyjadřuje k problému, kdy podnikající manžel uzavře leasingovou smlouvu, jejímž předmětem je věc, kterou užívá k podnikání a k níž nabude vlastnické právo až po zániku manželství. Tato věc pak nemůže být v rámci řízení o vypořádání přikázána některému z manželů, lze pouze uvažovat, nakolik lze žádat náhradu za to, co bylo ze SJM použito na zaplacení leasingových splátek, které lze považovat i za splátky kupní ceny. Podle názoru Nejvyššího soudu ČR se tak nepřihlíží k tomu, co bylo podnikajícím manželem vyplaceno na leasingových splátkách, jestliže šlo jen o výdaje na podnikání toho manžela a mohou být zohledněny pouze jako výsledek podnikatelské činnosti.<sup>48</sup> Zároveň je nutno zohlednit, že z leasingové smlouvy vzniká manželovi majetkové právo ve vztahu k leasingové společnosti a také, že věc, sloužila-li k podnikání, přinášela manželu výnosy z jejího užití. Výnosy z užití věci (které se započítají do aktiv při vypořádání podniku) jsou pak předmětem vyrovnání, jestliže aktiva podniku převažují nad pasivy.<sup>49</sup> Splátky ze společného majetku na věci sloužící k podnikání, jsou-li předmětem společného jmění manželů, se nevypořádávají.<sup>50</sup>

#### **2.3.4 Společný členský podíl v bytovém družstvu**

Společný členský podíl manželů v bytovém družstvu vzniká, obdobně jako společný nájem bytu manželé, ze zákona ustanovením § 703 OZ a platí pouze pro případy, kdy spolu manželé trvale žijí. Z § 703 odst. 2 OZ pak vyplývají práva manželů týkající se družstevního nájmu a podílu v bytovém družstvu, kdy vznikne-li právo na

---

<sup>48</sup> Nejvyšší soud ČR sp. zn. 30 Cdo 2051/2001

<sup>49</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 7. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1052/2004

<sup>50</sup> Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, str. 160

uzavření smlouvy o nájmu, automaticky vznikne členství v družstvu oběma manželům. § 704 OZ říká, že došlo-li ke vzniku tohoto práva nebo byl-li jeden z manželů již členem před uzavřením manželství, uzavřením manželství nastávají pro druhého manžela stejné důsledky.

Jednou z otázek, kterou je ale nutno vyřešit je jak je tomu v případě, že jeden z manželů podíl v družstvu zdědí. Dědic totiž ex lege vstupuje do již existujícího nájemního vztahu zůstavitele a právo na uzavření nájmu ve smyslu § 703 odst. 2 OZ zde vůbec nevzniká. Zdědí-li jeden z manželů členský podíl v bytovém družstvu, je jeho výlučným majetkem, protože nelze požadovat, aby v případě rozpadu manželství byl nucen tento majetek vypořádat.<sup>51</sup>

Obdobný problém pak nastává co v případě, že podíl byl manželu darován. Zde argumentaci tím, že vstupuje do již existujícího vztahu použít nelze a tak tedy mám za to, že podíl bude spadat do SJM. Ovšem v tomto názoru se neshodují ani odborníci na tuto problematiku, Nejvyšší soud ČR se v této věci vyjádřil tak, že společné členství v bytovém družstvu je neoddělitelné od SJM.<sup>52</sup> Opačný názor však mají např. autoři T. Dvořák nebo J. Spáčil, kteří ve svých publikacích obhajují, že není spravedlivé, aby se o dar musel manžel dělit.

Členský podíl v bytovém družstvu tedy nepochybně majetkovou hodnotou spadající do SJM je, oproti tomu společný nájem bytu manžely ve smyslu § 703 OZ samostatně vypořadatelným majetkovým právem není.<sup>53</sup>

## ***2.4 Ocenění vypořádávaného jmění***

Jmění, které má soud vypořádat, je vždy nutno ocenit. Cenu je možné určit podle shodných tvrzení účastníků. Pokud se ale nedohodnou, musí cenu určit soud a to zpravidla pomocí znaleckého posudku.

Při stanovení ceny se vychází z obecné ceny, což je obvyklá cena věci v daném místě a čase rozhodování, která vyjadřuje aktuální tržní hodnotu věci. Podle Nejvyššího soudu ČR se při oceňování věci vychází z jejího stavu ke dni zániku bezpodílového

---

<sup>51</sup> Dvořák, T. Společné jmění manželů a členský podíl v bytovém družstvu. *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 1

<sup>52</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 1. 2009 sp. zn. 31 Cdo 855/2008

<sup>53</sup> Rozsudek Nejvyššího soud ze dne 25. 4. 2007, sp. zn. 29 Odo 460/2005



spoluvlastnictví (dnes SJM) a její ceny v době, kdy je toto vypořádání provádí.<sup>54</sup> Dle jeho názoru „je tedy pro vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví rozhodnou nejen ta skutečnost, že určitá věc v době jeho zániku jako společná existovala, ale i to, v jakém stavu věc byla (např. její kvalita, stáří, míra opotřebení apod.). Tento stav je rozhodným i pro ocenění věci, přičemž ovšem třeba vycházet z cen odpovídajících ať již podle obecně závazných cenových předpisů, či vývoje cen věcí cenám platným v době, kdy se provádí vypořádání (srov. R 21/70). Jinak by byl jeden z manželů neodůvodněně zvýhodněn nebo znevýhodněn proti druhému, pokud by se např. jenom v důsledku změny cenového předpisu zvýšila cena rodinného domku nebo v důsledku snížené poptávky klesla cena opotřebovaného osobního automobilu.“

Zde je dále nutno zohlednit opotřebení věci, v důsledku kterého mohla její hodnota klesnout a které pravděpodobně nebude neobvyklé vzhledem k délce soudních sporů. Prikáže-li se věc manželu, který ji po celou dobu užíval, a došlo k jejímu běžnému opotřebení, je nutné uplatnit postup podle judikátu Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 3285/2007. Dále se tato judikatura zabývala otázkou jak naložit s věcí, kterou nikdo z bývalých manželů neužívá a tato věc chátrá, čímž klesá její hodnota. Dospěla k závěru, že pokles musí postihnout oba účastníky, ledaže by tento stav zavinil výlučně jeden z nich (např. dohodou by bylo upraveno, že dům bude užívat a manžel jej neužíval).

Závěrem je k této problematice nutno uvést, že mohou nastat situace, pro které zavedená pravidla neplatí a je nutno postupovat v souladu se zásadami, které ovládají soudní řízení a dospět tak k závěru, který bude přílehavý problému konkrétního sporu.

Další hodnoty, které je nutno v souvislosti se zánikem SJM vypořádat, jsou ty související s podnikáním – podnik, obchodní podíl a podobně.

V případě, že jeden z manželů podnikal prostřednictvím sdružení, může být předmětem vypořádání zaniklého BSM jen částka, na jejíž vyplacení by měl podnikající nárok, zanikla-li by jeho účast ve sdružení ke dni zániku BSM a to po odečtení případných výlučných investovaných prostředků podnikajícího manžela.<sup>55</sup>

Při ocenění podniku a obchodního podílu postupujeme obdobně. Ocenění provádí vždy znalec, který nutně přihlíží ke všemu, co zvyšuje tzv. tržní hodnotu

---

<sup>54</sup> R 42/72, rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 5. 2001, sp. zn. 22 Cdo 629/2000

<sup>55</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 6. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1119/2005

oceňovaného majetku (např. zvláštní práva společnosti jako je právo těžby, leasingové smlouvy, nájemní smlouvy).<sup>56</sup> Cena je pak stanovena jako cena obecná v čase a místě jak je již zmíněno výše. Dále při stanovení ceny musí soud dbát, aby bylo zohledněno, o co se skutečně účastník obohatí, bude-li mu určitá hodnota přikázána do jeho výlučného majetku.

Při ocenění obchodního podílu je podle Nejvyššího soudu ČR nutno vycházet z obvyklé (tržní) ceny tohoto podílu, protože často nelze vyjít ani z vypořádacího podílu ani z ocenění podle cenového předpisu. Nelze tedy vyjít z ceny, za kterou by bylo možné obchodní podíl prodat.<sup>57</sup> V tomto judikátu soud vyšel z názoru znalce, který uvedl, že nelze pro tento případ použít metodu tržního porovnání (neexistence srovnatelné společnosti), tržní kapitalizace (neobchodovatelnost podílů s.r.o. na burze) apod.<sup>58</sup>

Při převodu podílu v bytovém družstvu vycházíme z obvyklé ceny, tedy ceny, za kterou by bylo možno tento podíl ve stejném místě v tomto čase prodat. Dříve toto bylo řešeno složitěji, ovšem bylo to proto, že podíly v bytovém družstvu nebylo možné za úplatu legálně převádět, což nyní možné je.

Pokud jde o problematiku ocenění majetkových hodnot vyplývajících z leasingové smlouvy, pak pro soudy bylo problematické již samotné uznání toho, že leasingovou smlouvu je nutno v rámci řízení o vypořádání SJM vypořádat. Jde o smlouvu, tedy obligaci (závazek), § 143 odst. 2 OZ stanoví, že závazky jsou součástí SJM, pokud vznikly alespoň jednomu z manželů za trvání manželství, tedy leasingová smlouva je součástí SJM a je nutno ji vypořádat. Tedy samozřejmě pokud návrh na vypořádání předmětu leasingu bude součástí návrhu na vypořádání SJM, protože soud nemůže rozšířit předmět řízení.

Je zřejmé, že poskytnutí leasingu je určitou majetkovou výhodou, protože osoba, která nemá dostatek prostředků na zakoupení věci, tuto věc přesto získá, užívá ji a

---

<sup>56</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 8. 2008, sp. zn. 22 Cdo 924/2008

<sup>57</sup> Pejšek, V. Vypořádání některých tzv. ostatních majetkových práv ze společného jmění manželů. Právní rádce, 2005, č. 7

<sup>58</sup> Nejvyšší soud ČR sp. zn. 22 Cdo 925/2007

pokud platí stanovenou částku, po určité době k věci nabude i vlastnické právo.<sup>59</sup> Při oceňování hodnoty leasingu na věc sloužící k podnikání jednoho z manželů je na místě ocenění hodnoty této věci znalcem, případně zahrnutí co ceny podniku.<sup>60</sup> Pro ocenění hodnoty leasingu na věc, která neslouží k podnikání, odborníci vyslovili názor, že je nutné vyjít z toho, že leasingovou smlouvu lze převést na třetí osobu a že k tomuto může dojít, a dochází, za úplatu. Tedy že právo vyplývající z leasingové smlouvy je možné ocenit jako majetek ve smyslu § 1 odst. 1 zákona o oceňování majetku a to jeho obvyklou cenou podle § 2 odst. 1 tohoto zákona. Pokud se tedy účastníci na ceně nedohodnou, soud ustanoví znalce a ten ve znaleckém posudku určí cenu.

---

<sup>59</sup> Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, str. 232

<sup>60</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.2.2005, sp. zn. 22 Cdo 2545/2003

### 3. Vypořádání společného jmění manželů

Občanský zákoník v § 149 říká, že p o zániku manželství z jakéhokoli důvodu zaniká ze zákona společné jmění manželů. Zanikne-li společné jmění, provede se jeho vypořádání. Při vypořádání se přihlédne k potřebám nezletilých dětí, starosti manžela o rodinu a tomu, jak se zasloužil o nabytí a udržení SJM.

Mezi samotným zánikem SJM a jeho vypořádáním může, a často také uplyne, určitá doba. Rozhodující význam pro vypořádání má den zániku SJM a to jako den rozhodný pro určení jeho rozsahu. K tomuto dni se posuzuje i faktický stav majetku, jeho cena se však posuzuje až ke dni rozhodnutí soudu.<sup>61</sup> Po uplynutí tří let od zániku společného jmění se pak přistupuje k vypořádání dle §150 odst. 4 OZ, zákonnou domněnkou.

Den zániku SJM je určen vždy podle konkrétního důvodu jeho zániku. Došlo-li k zániku manželství rozvodem, je den zániku SJM datum právní moci rozhodnutí. Obdobně toto platí, byl-li manžel prohlášen za mrtvého, a pokud společné jmění zaniklo soudním výrokem o propadnutí majetku některého z manželů či jeho části podle TZ. Zemře-li manžel, pak SJM zaniká jeho smrtí. Pokud SJM zaniklo jako důsledek úpadku dlužníka (jednoho z manželů), zaniká prohlášením konkursu. Po dobu trvání konkursu nemůže vzniknout nové a na insolvenčního správce přechází oprávnění uzavřít dohodu o vypořádání SJM.<sup>62</sup>

Při vypořádání se vychází z právní úpravy platné v době zániku společného jmění.

K vypořádání společného jmění manželů nedochází jen tehdy, když společné jmění zaniklo v důsledku zániku manželství či prohlášením konkurzu na majetek jednoho z manželů nebo vyslovením trestu propadnutí majetku, ale i v případě, že došlo k zúžení společného jmění, ať již smlouvou manželů nebo rozhodnutím soudu.<sup>63</sup>

Vypořádat společné jmění je možné pouze třemi způsoby, které uvádí OZ, a to dohodou manželů, soudním rozhodnutím vydaným na návrh manžela a zákonnou

---

<sup>61</sup> Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, str. 201

<sup>62</sup> § 244 a násl. InsZ

<sup>63</sup> Eliáš, K. a kol. Občanský zákoník. 1. svazek. Velký akademický komentář. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2008, str. 681

domněnkou, případně jejich kombinací. Tyto možnosti se uplatní postupně, v tomto pořadí.

Vypořádáním společného jmění se rozumí jeho rozdělení mezi manžele, dělí se jak majetek, tak závazky.<sup>64</sup> Nelze tedy uvažovat o tom, že by zde docházelo k novému nabytí vlastnictví při jeho převodu nebo přechodu. Každý z manželů byl vlastníkem celé věci, dochází tedy pouze k tomu, že druhý z manželů práva k této věci v plném rozsahu ztrácí.

### **3.1 Vypořádání SJM dohodou**

Vypořádání společného jmění dohodou je podle znění § 150 odst. 3 OZ preferovaný způsob vypořádání. Možnost uzavřít dohodu představuje praktické naplnění autonomie vůle a smluvní svobody v ryze soukromých záležitostech manželů.<sup>65</sup>

Do práva uzavřít dohodu, jestliže manželství zaniklo smrtí jednoho z manželů, mohou vstoupit případní dědicové zůstavitele. Tento závěr je sice poněkud ojedinělý, odpovídá však trendu posilování smluvní autonomie vůle a není tedy důvod dědicům toto právo nepřiznat, pokud vypořádání nebrání žádná právní překážka SJM vypořádat.

Forma dohody musí být písemná, musí být uzavřena do 3 let po zániku SJM. Není však vyžadována forma notářského zápisu. Ochrana potenciálně slabší straně není poskytována nad rámec běžné ochrany právních úkonů a jejich náležitostí (§ 34 a násl. OZ). Je otázkou, zda by zde neměla být poskytována vyšší ochrana. V praxi často, ne-li téměř vždy, dochází k situacím, kdy do procesu vytváření dohody vstupují veškeré vztahy mezi manžely, okolnosti vedoucí k rozvodu apod. Uvažovat lze sice neplatnost pro rozpor s dobrými mravy, zde je však velice složité posouzení hranice mezi rozporem s dobrými mravy a autonomií vůle smluvních stran. Tento problém se ještě zvyšuje pro tzv. rozvod bez zjišťování příčin rozvratu dle § 24a ZoR, kdy se vyžaduje předložení písemné smlouvy s úředně ověřenými podpisy, která obsahuje mimo jiné

---

<sup>64</sup> Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. 1. svazek. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, str. 351

<sup>65</sup> Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, str. 202

vypořádání vzájemných majetkových práv po tomto rozvodu. Dle názoru Nejvyššího soudu ČR je sice tato smlouva zvláštním institutem vzhledem k §150 OZ, pojmově ovšem dohodu o vypořádání SJM nevylučuje a tato má jen povahu jiného typu smlouvy.<sup>66</sup>

V rámci dohody je nutné vypořádat i závazky SJM. Zákon poskytuje zvýšenou ochranu věřitelům a to tak, že jejich práva nesmí být dotčena. Formulace § 150 odst. 2 OZ by mohla vést k názoru, že dohoda, která objektivně poškozují práva věřitele je absolutně neplatná. Tento názor však nezastává ve svém výkladu Nejvyšší soud ČR. Podle něj je dohoda platná, ale postižena tzv. relativní bezúčinností.<sup>67</sup>

Pokud jde o rozsah dohody, současná právní úprava umožňuje uzavřít dohodu pouze o části majetku a zbytek ponechat na rozhodnutí soudu, domněnce či další dohodě uzavřené v budoucnu. Nebylo tomu tak vždy, ale názor, že dohoda musí být pořízena pouze o celém jmění manželů, se dařilo v praxi postupně překonávat již od novely OZ z roku 1982. Doporučení odborníků je pak do dohody uvést tzv. generální klauzuli, jejímž obsahem je prohlášení o tom, jak bude řešeno vypořádání věcí, které nejsou obsahem dohody (např. které účastníci opomenou uvést). Generální klauzuli nelze užít k vypořádání nemovitostí.<sup>68</sup>

### ***3.2 Vypořádání SJM zákonnou domněnkou***

Nedojde-li do určité doby od zániku společného jmění k jeho vypořádání, nastupuje dle § 150 odst. 4 OZ nevyvratitelná zákonná domněnka. Současná právní úprava stanovuje tuto dobu na 3 roky ode dne zániku, lhůta je zřejmě prekluzivní.<sup>69</sup>

Zákonná domněnka vypořádání SJM, tehdy ještě BSM, byla zavedena novelou občanského zákoníku, zákonem č. 131/1982 Sb. Jejím účelem bylo zamezení nežádoucího stavu nevypořádání SJM po jeho zániku, kdy nebylo vypořádáno buď vůbec, nebo až po velmi dlouhé době. Tento stav je nežádoucí především vůči právní

---

<sup>66</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 6. 2001, sp. zn. 30 Cdo 257/2001

<sup>67</sup> Nejvyšší soud ČR sp. zn. 20 Cdo 2085/2006

<sup>68</sup> Lužná, R. Vypořádání společného jmění manželů dohodou po právní moci rozvodu manželství. Právo a rodina, 2007, č. 6, str. 14

<sup>69</sup> Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, str. 250

jistotě třetích osob pokud jde o závazky týkající se majetku v nevypořádaném bývalém SJM manželů, ale i vůči manželům vzájemně. Není neobvyklé, že se manželé nejsou schopni dohodnout, případně je jejich spor natolik složitý, že nedojde v této lhůtě k vypořádání. Pak se tedy uplatní domněnka a dojde k vypořádání.<sup>70</sup>

Podle domněnky platí, že movité věci přechází do vlastnictví toho manžela, který je má aktuálně v držení a užívá je jako vlastník. Není nutné, aby manžel věc držel a užíval po celé 3 roky, postačí, aby se dalo usuzovat, že ji užívá trvale a že toto není proti vůli druhého manžela. Pokud to neplatí, uplatní se převedení do podílového spoluvlastnictví.<sup>71</sup>

Nemovitosti pak přechází ze SJM, tedy v podstatě bezpodílového spoluvlastnictví, do podílového spoluvlastnictví, přičemž podíly obou bývalých manželů jsou stejně velké. Domněnka se uplatní i pro případ, že manželé sice uzavřeli dohodu o vypořádání, ale nebyl ve lhůtě 3 let podán návrh na vklad do katastru nemovitostí.<sup>72</sup> Ustanovení o nemovitostech se uplatní obdobně i u všech dalších majetkových práv, případně závazků.

Dojde-li k vypořádání podle zákonné domněnky, nemohou již manželé proti sobě uplatňovat vzájemné zápočty, což naplňuje i záměr zákonodárce v tom smyslu, že význam vypořádání zákonnou domněnkou je komplexně a definitivně vypořádat SJM.<sup>73</sup>

---

<sup>70</sup> Součková, K., Petrová, R. Otázka aplikace nevyvratitelné právní domněnky vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, resp. společného jmění manželů. Bulletin advokacie, 2008, č. 12, str. 29

<sup>71</sup> Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. 1. svazek. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, str. 357

<sup>72</sup> R 44/00

<sup>73</sup> Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1012

### 3.3 Vypořádání SJM rozhodnutím soudu

Vypořádání rozhodnutím soudu je jeden z možných způsobů, jakým může dojít k vypořádání SJM. Jestliže manželé nevyužijí z jakýchkoli důvodů možnost dohodnout se na vypořádání, rozhodne na návrh kteréhokoli z nich soud. Zároveň však nesmí ještě uplynout lhůta pro to, aby se SJM vypořádalo pomocí zákonné domněnky. Soud není vázán návrhem, neboť z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání mezi účastníky a uplatňuje se § 153 odst. 2 OSŘ. Neznamená to ovšem, že by soud nebyl vázán žalobním návrhem vůbec, může totiž vypořádat pouze ty položky, které účastníci v žalobě vymezí, tedy ohledně kterých navrhli vypořádání.

V minulosti byl soud sám povinen pátrat po tom, co do SJM náleží a to především z důvodu, že bylo nutné rozhodnout o vypořádání celého jmění najednou a případná chybějící položka by znamenala neplatnost celého rozhodnutí. Tento názor je již však překonaný. To dokazuje mimo jiné i posun v judikatuře Nejvyššího soudu ČR, který na toto téma prosazuje názor, že manželé mohou libovolně rozhodovat o tom, jaký způsob si pro vypořádání které části jejich majetku zvolí. Manželům nelze vnucovat určitý způsob vypořádání, proto podají-li návrh na vypořádání pouze části jmění, je soud tímto návrhem vázán.<sup>74</sup>

Právní úprava by tedy měla stanovit kritéria pro rozhodování soudu o SJM pro případ, že se manželé nedohodnou. Význam rozhodovací praxe soudů stoupá a to i proto, že aktuálně účinná právní úprava neodpovídá na otázky těchto kritérií zcela vyčerpávajícím způsobem a je zde zcela zásadní vliv judikatury vyšších soudů na rozhodování. Problémy, se kterými se soud musí vypořádat, jsou navrženy následovně:<sup>75</sup>

- určení kritérií pro výpočet podílu každého manžela
- umožnění zohlednění zásluh každého manžela při nabývání SJM a to pro určení výše jeho podílu
- ochrana zájmů nezletilých dětí

---

<sup>74</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 11. 2009, sp. zn. 22 Cdo 1192/2007

<sup>75</sup> Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, str. 215



- zajistit dostatečnou právní ochranu třetích osob, jde-li o případy, kdy součástí vypořádávaného majetku jsou i závazky vůči věřitelům.

### ***3.4 Obecné otázky řízení a podmínky vypořádání SJM soudem***

Řízení o vypořádání SJM je považováno za řízení sporné, kromě případu, kdy je řešeno vypořádání společného jmění po smrti jednoho z manželů. Pak jde o řízení o dědictví (§ 175a a násl. OSŘ) a považujeme jej za nesporné. Toto dělení vychází čistě z dikce zákona a dle mého názoru nevypovídá o samotné existenci sporu.

Zásadní podmínkou pro vypořádání SJM soudem je samozřejmě podání žaloby na vypořádání. Aktivně i pasivně legitimován je každý z účastníků zaniklého majetkového společenství. Aktivně legitimován je dále v určitých případech správce konkursní podstaty, příp. dědicové zemřelého manžela. Dědicové budou i procesními nástupci pro případ úmrtí manžela během řízení.

Návrh musí obsahovat vylíčení všech skutečností rozhodných pro posouzení, které věci náležely do SJM a jako takové existovaly v době jeho zániku, pro ocenění těchto věcí a vhodnosti určitého způsobu vypořádání. Soud je vázán návrhem co do rozsahu vymezených věcí. Lhůta k podání návrhu je tříletá, později zde ohledně vypořádání ze zákona nastupuje zákonná domněnka.

Věcně příslušné pro projednání vypořádání SJM jsou soudy okresní (§ 9a OSŘ). Místně příslušný je soud, který rozhodoval o rozvodu manželství (jde-li o vypořádání SJM po rozvodu) a to dle § 88 písm. b) OSŘ, tedy odkazem na písm. a) obvykle soud, v jehož obvodu měli manželé poslední společné bydliště, bydlí-li v jeho obvodu stále alespoň jeden z manželů. Pokud ne, je místě příslušný obecný soud žalovaného, není-li, tak obecný soud žalobce. Vzhledem k tomu, že v tomto řízení neuplatňujeme klasické dělení na žalobce a žalovaného, lze dovodit, že žalobcem je navrhovatel, žalovaným pak druhý manžel.

V soudním řízení platí zásada, že na účastníkovi, který tvrdí, že určitá věc je ve společném jmění manželů, leží důkazní břemeno, že věc byla nabyta za trvání manželství. Pokud se toto nabytí prokáže a druhý z manželů tvrdí skutečnosti, které věc

ze společného jmění manželů vylučují, bude na něm důkazní břemeno ohledně těchto skutečností.<sup>76</sup>

Další podmínkou pro vypořádání je to, že zaniklé SJM již nebylo vypořádáno jinak, tedy dohodou či na základě zákonné domněnky. Uplatnění námitky, že k vypořádání již došlo dohodou je právem strany žalované. Druhý z účastníků může proti tomu uplatnit námitku, že dohoda je neplatná. Rozhodnutí R 68/01 se zabývalo otázkou, zda účastník podává žalobu na určení neplatnosti dohody či na vypořádání společného jmění a dospěl k závěru, že neplatnost dohody bude posuzována jako předběžná otázka v řízení o vypořádání SJM. K uplynutí lhůty 3 let a nástupu vypořádání zákonnou domněnkou přihlédne soud i bez návrhu.

Rozsudek o vypořádání SJM je podle § 159a odst. 1 OSŘ je závazný pouze pro samotné účastníky řízení, práva třetích osob jím nejsou dotčena.

Jen na okraj je nutno zmínit, že pokud se tak strany dohodnou, je připuštěno, aby spor o vypořádání SJM byl rozhodován v rozhodčím řízení a to s ohledem na § 2 odst. 1,2 Zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

### **3.4.1 Postavení účastníků**

Problematice postavení účastníků řízení do pozice navrhovatele či odpůrce, resp. žalobce a žalovaného, je v řízení o vypořádání věnována poměrně obsáhlá judikatura. Nejvyšší soud ČR se ale konstantně shoduje v názoru, že oba účastníci mají jak postavení navrhovatele tak postavení odpůrce.

Z tohoto postavení účastník vyplývá, že oba mohou označovat majetek, který je třeba vypořádat, aniž by formálně šlo o vzájemnou žalobu, soud není vázán návrhy účastníků a konečně podá-li jeden z bývalých manželů žalobu na vypořádání, je tím konzumováno totéž právo druhého manžela. Zpětvzetí žaloby není možné bez souhlasu obou účastníků, neboť žalobu může vzít zpět pouze navrhovatel, kterým jsou v tomto

---

<sup>76</sup> Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, str. 217

případě oba manželé.<sup>77</sup> Tímto problémem se také zabývala četná rozhodnutí jak Nejvyššího soudu ČR, tak soudů nižších.

V krátkosti bych zde ráda zmínila problém, který vzbudil velký zájem odborné právní veřejnosti a týká se tématu iudicium duplex. Navrhovatel v této věci podal návrh na vypořádání SJM. Těsně před uplynutím tříleté lhůty jej vzal zpět, aniž by soud v této věci jednal. Soud tedy řízení zastavil, jak mu ukládá § 96 OSŘ. Odpůrce – manželka navrhovatele (dále označena jako žalovaná), podala proti tomuto postupu odvolání, nicméně odvolací soud potvrdil názor soudu I. stupně. Žalovaná podala dovolání, které odůvodnila odnětím možnosti jednat před soudem ve smyslu tehdejšího § 237 odst. 1 písm. f) OSŘ. Žalovaná dovolání odůvodnila následovně: tím, že navrhovatel podal návrh na vypořádání a tím tedy byla dána překážka litispendence – žalovaná nemohla takový návrh podat sama. Nyní, když navrhovatel vzal svůj návrh zpět, sice tato překážka pominula, ale uplynula již lhůta, ve které bylo možno návrh podat.

Dovolací soud tedy posuzoval, zda tím, že soud I. stupně dovolil vzít navrhovateli návrh zpět, aniž by poskytl žalované možnost se k tomuto vyjádřit, byla žalované odňata možnost jednat před soudem. Nejvyšší soud ČR dovedl, že tomu tak bylo. Skutečnost, že postavení stran je shodné se uplatňuje mimo jiné právě v tom, že podáním návrhu navrhovatele je uplatněno i právo odpůrce na soudní ochranu v této věci. Výsledkem tedy bylo konstatování, že došlo k porušení práva žalované tak, jak jí přiznává čl. 36 odst. 1 LZPS, neboť jí bylo znemožněno požadovat vypořádání společného jmění soudem. Rozhodnutí odvolacího soudu bylo zrušeno a věc vrácena k dalšímu řízení.

### **3.4.2 Rozhodnutí**

V řízení, které již bylo zahájeno, se v rámci zásad občanského procesního práva snaží soud vždy o smírné řešení sporu a to bez ohledu na to, že je pravděpodobné, že k pokusu o smírné vyřešení již došlo před podáním žalobního návrhu. Soudce má povinnost usilovat o smír a smírné řešení stranám doporučit (§ 99 OSŘ). Je nepochybné, že povaha věci uzavření smíru připouští. Uzavřený smír podléhá schválení soudem, který jej zásadně schválí vždy, neodporuje-li právním předpisům. Pokud strany

---

<sup>77</sup> Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, str. 216

smír uzavřou, nejsou v tomto případě vázány rozsahem žaloby a mohou její rámec překročit. Je tedy umožněno zahrnout do vypořádání další majetek, o kterém nemělo být původně rozhodováno (s ohledem na možnost uzavřít dohodu jako primární řešení vypořádání) a dále i majetek ve výlučném vlastnictví manžela, aniž by to mělo za následek neplatnost smíru.<sup>78</sup>

Soud rozhoduje ve věci samé rozsudkem. Uzavřený a schválený soudní smír má účinky pravomocného rozsudku (§ 99 odst. 3 OSŘ). Rozsudkem musí být vyčerpána celá projednávaná věc, tedy celý předmět řízení. Není přípustné, aby určitou část předmětu řízení zanechal soud bez povšimnutí. Soud má na výběr, jestli žalobě zcela vyhoví, nebo jí vyhoví částečně a částečně ji zamítne, resp. ji zcela zamítne.<sup>79</sup>

Soud může překročit návrhy účastníků a přisoudit něco jiného, i více, jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání (§ 153 odst. 2 OSŘ). Výše vypořádacího podílu a další možnosti, jak soud může se SJM naložit vyplývají z předpisů hmotného práva, konkrétně § 149 odst. 2,3 OZ. S ohledem na úpravu § 149 OZ tedy soud není vázán navrženým způsobem vypořádání či cenou předmětu řízení.<sup>80</sup> Pro tento případ je tedy vázán rozsahem podaného návrhu, pouze pokud jde o majetek, který se má v řízení vypořádat, nikoli však s ohledem na navrhovaný vypořádací podíl.

Výrok rozsudku musí být přesný, určitý a srozumitelný tak, aby z něj na první pohled bylo patrné, o čem a jak soud rozhodl.<sup>81</sup> Obsah výroku zformulovala již starší judikatura, která je však přiměřeně stále použitelná. Soud má ve výroku povinnost vyslovit, která věc případně kterému bývalému manželu do vlastnictví, stanoví kolik má každý z nich zaplatit v penězích na vyrovnání, eventuálně i stanoví povinnost vydat věc druhému. Tyto pravidla formuloval R 42/72 a dále byly konkretizovány. Věc je nutno označit tak, aby byla nezaměnitelná s jinými věcmi, věci lze vypořádat též hromadně (např. knihovna) a také lze užít obecnějšího označení pro věci, na kterých se účastníci dohodnou.<sup>82</sup>

---

<sup>78</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 4. 2009, sp. zn. 22 Cdo 5170/2007

<sup>79</sup> Winterová, A. a kol. Civilní právo procesní. 6. vyd. Praha: Linde Praha, a. s. 2011. s. 269

<sup>80</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2004, sp. zn. 22 Cdo 684/2004

<sup>81</sup> David, L., Ištváněk, F., Javůrková, N. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, s. 691

<sup>82</sup> Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, str. 219

Samozřejmostí je pak povinnost soudu výrok dostatečně a srozumitelně odůvodnit, přičemž vychází z postupu stanoveného v § 157 odst. 2 OSŘ. Judikatura dále dovodila, že je-li stanoveno, že jeden z manželů má druhému zaplatit v penězích na vypořádání SJM, je soud povinen výrok odůvodnit tak, aby bylo jednoznačně zřejmé, jak k této částce dospěl.<sup>83</sup> Soud má povinnost rozhodnout o tomto v samostatném výroku a to i pro případ, že rozhodne, že žádný z manželů nebude druhému nic platit.<sup>84</sup>

Pokud je předmětem vypořádání nemovitost, má soud povinnost označit ji dle katastrálního zákona a to proto, že na základě rozsudku probíhá vklad práva do katastru nemovitostí.

### ***3.5 Zásady vypořádání SJM***

Vypořádání SJM upravuje § 149 odst. 2,3 OZ. Ten stanoví, že zanikne-li společné jmění, je nutné jej vypořádat a dále upravuje jeho zásady. Zásady vypořádání vycházejí z rovnosti vypořádacích podílů bývalých manželů a to jak pro majetek tak závazky, z vyrovnání mezi jejich bývalým společným jměním a výlučným majetkem každého z nich. Dále je upraveno, k čemu soud přihlíží v případě odklonu od rovnosti vypořádacích podílů. Zde se zohledňují potřeby nezletilých dětí, péče o rodinu a také zásluhy o nabytí a udržení SJM.

Výčet toho, k čemu soud přihlédne, ovšem není konečný. Soud může zohlednit jakýkoli fakt, který mu pro vypořádání přijde podstatný a významný. Judikatura k tomuto uvádí, že hypotéza normy, která toto upravuje je relativně neurčitá a tedy je nepochybné, že soud v daném konkrétním případě sám posoudí, zda okolnost do této hypotézy zahrnout či nikoli.<sup>85</sup>

Samotné vypořádání pak zahrnuje 2 fáze a to kvantitativní, kdy je zjištěn rozsah a cena vypořádávaného jmění a kvalitativní, kdy zpravidla dochází k rozdělení jmění, přikázání věci jednomu z účastníků a finančnímu vypořádání. Soudní praxe pak

---

<sup>83</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 1. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2433/99

<sup>84</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 10. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1725/2006

<sup>85</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 1. 2010, sp. zn. 22 Cdo 3915/2009

zdůrazňuje požadavek na to, aby případné finanční vypořádání (kompenzace) byla co nejmenší a majetek se tak vypořádal především jeho rozdělením mezi bývalé manžele.<sup>86</sup>

### 3.5.1 Výše podílu manželů

Podle ustanovení § 149 odst. 2 OZ se při vypořádání vychází z toho, že podíly obou manželů jsou stejné. Nicméně již judikatura v minulosti dovodila, že soud má možnost velikost podílů určit i v jiném poměru, přičemž nevymezila hlediska pro určení těchto změněných podílů. Dávala možnost soudům, aby toto určily dle své vlastní úvahy, na základě řádně zjištěného skutečného stavu věci a řádného odůvodnění.<sup>87</sup>

Podíly manželů mohou být stanoveny tedy i v jiné než stejné výši. Mohou být určeny procentuálně, zlomkem, ale i příkázáním určité věci pouze jednomu z manželů, aniž by byl povinen k finančnímu vyrovnání.<sup>88</sup>

Zákonná úprava vždy neobsahovala kritéria k posouzení výše podílu, nicméně aktuální § 149 odst. 3 OZ dává k tomuto alespoň minimální návod. Při vypořádání se tak přihlédne především k potřebám nezletilých dětí, k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu a jak se zasloužil o nabytí a udržení společného jmění. Při určení míry je nutné mít na zřeteli též, jak pečoval o děti a obstarával společnou domácnost.

Již R 70/65 uvádí, že pro účely vypořádání jsou podíly obou manželů stejné, pokud ovšem nejsou zjištěny podmínky pro odchylné stanovení podílu. Půjde o případy, když, jeden z manželů za trvání manželství buď vůbec nepracoval, zejména když se vyhýbal poctivé práci, počínal si neodpovědně k rodině, nestaral se o její potřeby, způsobil škodu, která musela být za trvání manželství uhrazována, a druhý manžel na jejím způsobení neměl žádnou vinu, nebo konečně, když i z jiných důvodů bylo zjištěno, že manžel se o nabytí společných věcí nezasloužil nebo zasloužil jen v míře podstatně menší.

Samotná okolnost, že každý z manželů má jiné předpoklady pro výdělečnou činnost, ještě k nerovnosti podílu nevede. Soud toto odůvodňuje tak, že pokud má jeden z manželů lepší předpoklady k větším zásluhám na vytvoření majetku (např. vzdělání,

---

<sup>86</sup> Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 994

<sup>87</sup> R 42/72

<sup>88</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 10. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2914/99

profese či zdraví) a druhému manželů nelze při starosti o rodinu, při nabývání a udržování společných věcí, při péči o dítě a při obstarávání společné domácnosti vytknout, že nevyužíval svých schopností a možností, nelze zde spatřovat nerovnost důvodnou ke změně vypořádacích podílů. Toto samozřejmě nebude platit, pokud jedna z podmínek bude porušena, případně pokud manželé již budou žít odděleně a nabývají do společného jmění každý v místě svého bydliště.<sup>89</sup>

Podíl manžela může být snížen, k čemuž povede často skutečnost, že nepracoval, zejména se vyhýbal poctivé práci, případně utrácel peníze ze společného jmění více, než je obvyklé (např. gambling, ale i finančně nákladné volnočasové aktivity). Může být ale i zvýšen pro mimořádné zásluhy o získání společného majetku. Nejvyšší soud ČR zde ovšem uvádí, že zvýšení je na místě jen za situace, kdy k nabytí a udržení majetku značné hodnoty vedlo značné úsilí manžela a nikoli přesun majetku jednoho z nich ze svého výlučného do společného.<sup>90</sup>

Dále je nutno uvést, že samotná okolnost, že manželé po delší dobu hospodaří odděleně, není důvodem pro změnu výše vypořádacích podílů.<sup>91</sup>

Konečně se pak dostáváme k problematice stanovení podílu s ohledem na okolnosti vedoucí k rozvodu manželství. K důvodům rozpadu manželství se zásadně nepřihlíží, judikováno toto bylo pro případ, kdy zjevnou příčinou rozvratu manželství byl mimomanželský vztah manžela.<sup>92</sup> Praxe však tyto okolnosti nemůže za všech okolností zcela přehlédnout, v krajních případech a vzniku morálně silných momentů (jako je např. opuštění rodiny a nepodílení se na péči o domácnost, nezletilé dítě i společné jmění bez společensky přijatelného důvodu) by bylo v rozporu s dobrými mravy, aby k nim soud při vypořádání přiměřeně nepřihlédl.<sup>93</sup> Pokud jde o stanovení viny manžela na rozvodu manželství a poskytnutí satisfakce zvýšením jeho podílu, pak právní úprava v minulosti toto používala, nicméně dnes, kdy za rok 2012 bylo rozvedeno přes 26 tisíc manželství – rozvodovost tedy činí cca 45% (kdy důvodem jsou

---

<sup>89</sup> Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. 2. 1974, sp. zn. 10 Co 87/74

<sup>90</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1781/2004, Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 5. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1821/2004

<sup>91</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2004, sp. zn. 30 Cdo 1342/2002

<sup>92</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 3. 2007, sp. zn. 22 Cdo 2921/2005

<sup>93</sup> Pokorný, M., Holub, M., Bičovský, J. Společné jmění manželů. Praha: Linde, 2000, s. 201

tzv. obecné příčiny typu rozdílnost povah, názorů a zájmů)<sup>94</sup>, už není rozvod vnímán jako společenský handicap. Určení viny jednoho manžela na rozvodu by nevedlo k ničemu dobrému, naopak je to dle mého názoru věc zcela společensky zbytečná.

### 3.5.2 Příkazání konkrétních částí majetku

Zákon přímo nestanovuje, jaká kritéria by se při rozdělení majetku měla použít. V tomto případě je tedy opět ponechána jistá volnost judikatuře soudů, aby právo dotvořila dle zásad spravedlnosti.

V zásadě tedy platí, že věc je přikázána tomu z manželů, který ji účelněji využije.<sup>95</sup> Dále se uplatní i kdo danou věc po rozvodu užívá a to tak, aby pokud možno, zvláště s ohledem na dobu od rozvodu či odděleného bydlení manželů, byly věci přikázány tomu, kdo je naposledy měl v držení a u něhož došlo k jejich opotřebení.<sup>96</sup>

Nicméně i zde se uplatní, že pokud soud přikáže určitou, zejména hodnotnější věc, tomu kterému manžel, musí toto i náležitě odůvodnit. Samozřejmě nelze očekávat, že soud bude takto rozhodovat o každé movité věci v zaniklém SJM. Toto by zajisté nebylo vhodné, ani účelné.

Dle judikatury není volnost soudu bezvýjimečná, ačkoli pokud se soud domnívá, že přikázání věci jednomu účastníku je v zájmu spravedlnosti a je toto náležitě odůvodněno, je možné mnohé. Zcela výjimečně pak lze vypořádat společné jmění tak, že budou všechny věci přikázány do vlastnictví jednoho manžela a bude mu uloženo proplatit celý podíl druhého manžela v penězích.<sup>97</sup>

Dále je pak možné přikázat celý majetek jen jednomu z manželů např. tehdy, jestliže mu soud přikáže k zaplacení i dluhy ze společných závazků ve výši, která dosahuje hodnoty podstatné části přikázaného majetku a druhý manžel na zaplacení těchto dluhů nemá prostředky.<sup>98</sup>

---

<sup>94</sup> Statistické zajímavosti, rozvodovost. <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost> (citováno 25. 8. 2013)

<sup>95</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 2. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2289/99

<sup>96</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 2.12.2003, sp. zn. 22 Cdo 980/2003

<sup>97</sup> Rozsudek býv. Nejvyššího soudu ČSR sp. zn. 3 Cz 15/74, Sborník IV.

<sup>98</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 4. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1920/2005



Při přikázání konkrétních částí majetku jednomu z manželů se také zohlední potřeby nezletilých dětí.

### **3.5.3 Zásluhy, péče o rodinu, potřeby nezletilých dětí**

Při určení výše podílů k vypořádání manželů se nutné zohlednit faktory, o kterých se zákonodárce zmiňuje v § 149 odst. 3 OZ.

Především je nutno zohlednit potřeby nezletilých dětí. Podmínkou rozvodu manželství s nezletilými dětmi je, že rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu nabylo právní moci (§ 25 ZoR). Tím je tedy určeno, kdo se o dítě bude nadále starat a také kde bude bydlet. V současné době je upřednostňována tzv. střídavá péče, ale je možné, aby dítě bylo svěřeno do péče i pouze jednomu z manželů.

K potřebám nezletilých dětí se přihlíží zpravidla v rámci rozhodování o tom, které věci mají jednomu z manželů připadnout. Zde podle R 42/72 je tedy tomu z manželů, kterému byly svěřeny děti do péče přiznán i větší podíl na vypořádání SJM. Lépe se s tímto ovšem vypořádalo dřívější rozhodnutí, které uvádí, že je nutno přihlédnout k povaze, určení a upotřebitelnosti věcí i z hlediska jejich trvanlivosti. Je nutné odlišovat věci, jejichž životnost je krátká a slouží pouze k potřebě dítěte od věcí, které mohou sloužit i potřebě jiných osob než dítěte, jsou trvalejší hodnoty a znamenají rozšíření majetku manžela i pro dobu, kdy dítě bude samostatné. Je tedy nutné posoudit zřetel na potřeby nezletilých dětí podle povahy každého konkrétního případu.<sup>99</sup> Někteří autoři toto vykládají tak, že zájem nezletilých dětí je třeba chránit primárně nikoli hodnotou majetku, ale kvalitou majetku, který bude přikázán tomu z rodičů, který bude mít následně dítě v péči.<sup>100</sup>

Soud by měl vždy zkoumat, zda věci navržené do vypořádání nejsou ve skutečnosti majetkem dítěte. Takové věci nesmí být do vypořádání zahrnuty.<sup>101</sup> Sem se řadí osobní věci dítěte, dárky nebo stavební spoření ve prospěch dítěte.

---

<sup>99</sup> R 70/65

<sup>100</sup> Zuklínová, M., Psutka, J., Spoluvlastnictví a společné jmění manželů. § 136 -§ 151 občanského zákoníku. Podrobný komentář včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku, Praha: Linde Praha a.s., 2012, str. 132

<sup>101</sup> Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 19 Co 452/2003, Soudní rozhledy, 2004, č. 9

Dalším faktorem, který by soud neměl opomenout při určení vypořádacího podílu, jsou mimořádné zásluhy jednoho z manželů o nabytí a udržení společného jmění. Tato oblast je zatím judikaturou téměř neřešena, uvádí se pouze jeden konkrétní případ, rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 2433/99. Šlo o případ, kdy bylo řešeno stanovení podílu po rozvodu světově úspěšného sportovce, který vyvíjel značné úsilí k tomu, aby ve své sportovní činnosti dosáhl uvedeného postavení a tomu odpovídajících příjmů umožňujících nadstandartní životní úroveň rodiny a nabytí majetku značné hodnoty.

Je nutné zvážit, co judikát chápe pod pojmem značné (či mimořádné) úsilí. Odborníci se věnují především myšlence toho, že tento sportovec sice musel vyvinout značné úsilí, aby svou kariéru a zdatnost vypracoval na tuto úroveň, zároveň ale jeho manželka žila také poněkud nestandardně. Vychází z předpokladu, že manžel nebyl doma, nestaral se o domácnost a o děti. Toto nechápe negativně, ovšem dává do srovnání s tím, že žena musela vyvinout značné úsilí, aby domácnost fungovala a děti byly zajištěny i po jiných než hmotných stránkách.<sup>102</sup>

Z výše uvedeného je zřejmé, že judikát je nutné individualizovat pro každý jednotlivý případ a je na uvážení soudu, jakým způsobem se s touto problematikou vypořádá. Péče o společnou domácnost či výchova dětí jedním manželem by tak měla být postavena na stejnou úroveň jako výdělečná činnost druhého manžela.

### **3.6 Vnosy a zápočty**

Význam vnosů a zápočtů je především pro vypořádání společného jmění. Pokud není nutnost jmění vypořádat, nebudou pravděpodobně manželé tuto situaci vůbec řešit a po druhém požadovat uhrazení tohoto závazku.

Podle § 149 odst. 2 OZ má každý z manželů právo požadovat, aby mu bylo uhrazeno, co ze svého výlučného majetku vynaložil na majetek společný a povinnost nahradit, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výlučný. Tomuto ustanovení je nutno rozumět tak, že jde o právo, tedy vypořádání bude probíhat pouze na žádost jednoho, případně obou manželů. Vzhledem k tomu, že jde o právo mezi manžely, promlčení nezačíná ani neběží, a tedy nemůže být ani promlčeno (§ 114 OZ).

---

<sup>102</sup> Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, str. 242

Zápočty neboli náhrady jsou prostředkem určitého vypořádání mezi výlučným majetkem manžela a společným jměním manželů obou. Předpokladem provedení zápočtu je existence pohledávek a dluhů mezi majetkem manžela a majetkem společným. Uvedeno na příkladu tedy platí, že pokud je např. zděděný automobil jednoho manžela opraven z prostředků na běžném účtu manželů, dluží tento manžel ze svého výlučného vlastnictví cenu této opravy do společného jmění. Cílem zápočtu je tedy vrátit do SJM to, co bylo poskytnuto pouze jednomu z manželů, aniž by se tak reálně stalo. Reálně soudní praxe dovodila, že není nutno započítávat veškeré hodnoty, zejména to platí u věcí osobní potřeby jako je např. oblečení.<sup>103</sup>

Je tedy nutné řešit, co vůbec lze považovat za započitatelné. Výkladem zákonného ustanovení lze dovodit, že jde o to, o co se ten který majetek obohatil. To, co bylo vynaloženo ve prospěch některého z manželů, ale jeho majetek se tím nijak neobohatil, nemůže být předmětem zápočtu.

Zajímavé jsou zde názory na placení výživného na dítě z předchozího vztahu manžela. Podle rozsudku býv. Nejvyššího soudu ČSR<sup>104</sup> nejde o částku vynaloženou na majetek manžela, a tedy ji nelze započíst. Je znám ale i opačný názor.<sup>105</sup> Soudní praxe však dospěla k určitému kompromisu, kterým je řešení pomocí určení podílu manžela na SJM. Obdobně jako pro výživné je pak přístupováno k dalším osobním nákladům, jako je např. pojištění. Jednotlivé platby pojistného na osobní pojištění jednoho z manželů, pokud jsou placeny ze společného jmění a se souhlasem obou manželů, nejsou vynaloženým nákladem a řeší se také změnou podílu a nikoli zápočtem.<sup>106</sup>

Náhrada vynaložených nákladů se uplatní i u dědictví. Judikatura se pak věnuje především případu, pokud jeden z manželů nabyl nějaký majetek z dědictví a zároveň povinnost vyplatit dědické podíly ostatních dědiců. Splní-li tuto povinnost za trvání manželství a vyplatí ostatní dědice ze společných prostředků obou manželů, představuje toto náklad vynaložený ze společného jmění na jmění výlučné. K tomu je nutno přihlídnout při vypořádání a tyto náklady nahradit.<sup>107</sup>

---

<sup>103</sup> Rozsudek býv. Nejvyššího soudu ČSR sp. zn. 2 Cz 21/70

<sup>104</sup> Rozsudek býv. Nejvyššího soudu ČSR ze dne 23. 8. 1973, sp. zn. 3 Cz 39/73

<sup>105</sup> Pokorný, M., Holub, M., Bičovský, J. Společné jmění manželů. Praha: Linde, 2000, s. 186

<sup>106</sup> R 42/72

<sup>107</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 24 Co 230/96

Velkým praktickým problémem je, že právní úprava nestanoví, jak výši zápočtů vypočítat. Bývá obtížné zjistit, zda, v jaké výši, z jakého důvodu a kdy byly tyto náklady vynaloženy a zda šlo o náklady vynaložené na společný majetek nebo na majetek výlučný. To, co každý z manželů vynaložil na společný majetek, mu má být uhrazeno ze společného majetku druhým manželem, ovšem pouze ve vší odpovídající velikosti jejich podílů, jejichž se každému dostává z BSM.<sup>108</sup>

Judikatura se dále zabývala hodnotou věci v době vypořádání s ohledem na její původní hodnotu. Je-li tedy hodnota v době vypořádání nižší, než byla její původní hodnota, je třeba k tomu přihlídnout a náklady, které jeden z manželů na tuto věc vynaložil, se nehradí v plné výši, ale pouze redukované v poměru, v němž došlo ke snížení hodnoty věci. Pokud by byla hodnota věci vyšší, pak se ke zvýšení náhrady nepřihlíží, neboť platí, že v této zvýšené hodnotě věc náleží oběma manželům. Náhrada udržovacích nákladů na věc, kterou jeden z manželů sám užíval, se taktéž nepřiznává.<sup>109</sup>

Jak je zřejmé, zákonná úprava se problematice vnosů a zápočtů příliš nevěnuje, pouze stanoví právo a povinnost náhrady. Je však otázkou, nakolik by podrobnější úprava byla účelná, vzhledem k množství různých situací, které je nutno řešit.

---

<sup>108</sup> R 57/70

<sup>109</sup> R 42/72

## 4. Úprava SJM v novém občanském zákoníku

Podle tzv. nového občanského zákoníku, zákona č. 89/2012 Sb., je úprava společného jmění manželů odloučena od úpravy spoluvlastnictví, jak tomu bylo doposud. Manželské majetkové právo je upraveno v části druhé, nazvané rodinné právo. Tato část v sobě slučuje dnešní úpravu §143 a násl. OZ a první části zákona o rodině, která upravuje především další otázky vedle majetkového manželského práva, tedy vznik manželství, vztahy mezi manžely a jeho zánik.

Odráží se zde tak i celý smysl rekonstrukce, tedy snaha, aby veškeré předpisy civilního práva byly upraveny v jedné velké kodifikaci a ne v několika dílčích jako tomu bylo dosud. Jednotlivé dílčí úpravy, jako je např. zmíněný zákon o rodině, § 3080 NOZ zrušuje.

Snahou zákonodárce bylo užít při tvorbě, ale především v následné aplikaci mimo samotného textu zákona i obecné zásady soukromého práva, které navazují na ústavní principy. Mimo jiné tedy zásadu legální licence, obsaženou v čl. 2 odst. 3 Ústavy a dále pak práva a povinnosti vyplývající z Listiny základních práv a svobod pro oblast soukromého práva. Toto je přímo stanoveno v § 2 odst. 1 NOZ. Na rozdíl od současné právní úpravy je zde také hned na úvod zmíněno, že výklad a použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy a že nesmí vést ke krutosti a bezohlednosti urážející obyčejné lidské cítění (§ 2 odst. 3 NOZ). Samozřejmě vyvstává otázka, jak toto budou soudy v budoucnu posuzovat, a podle mého názoru půjde o oblast, ve které bude mít hlavní slovo rozsáhlá judikatura Nejvyššího soudu.

Budoucí právní úprava tak stojí na především na posílení smluvní volnosti a autonomie vůle. Od zákonného režimu se lze odchýlit všude tam, kde to zákon nezakazuje, tak jako v současnosti, ovšem okruh těchto případů se velice rozšířil. Toto se týká i oblasti manželského majetkového práva, kde kromě zákonného režimu SJM je umožněn i oddělený režim či větší smluvní modifikace než aktuálně. Pojem společné jmění manželů zůstává zachován i nadále.

Nový občanský zákoník zachovává kontinuitu se současnou právní úpravou, pokud jsou zde určité odchylky či nová úprava, pak je užita především ke zpřesnění toho, co známe dnes. NOZ zavádí i nové instituty, které jsou inspirovány zahraniční

právní úpravou a navrací zpět některé, které byly známy před současným občanským zákoníkem (např. osvojení dospělého).

Pokud jde o použitelnost stávajícího výkladu zákonných ustanovení OZ v souvislosti s možným použitím pro výklad NOZ, pak odborníci předpokládají, že nedochází v oblasti manželského majetkového práva k natolik zásadním změnám, aby výklad nebyl nadále použitelný. Stejně tak předpokládají použitelnost stávající judikatury vyšších soudů a to s drobnými odchylkami, které budou zohledňovat aktuální právní vývoj. Tyto odchylky ale používáme i dnes, protože užíváme mimo jiné judikaturu vzniklou za existence institutu BSM.

#### ***4.1 Zákonný režim SJM***

Zákonný režim bude užit vždy, nebude-li smluvně upraveno jinak, případně nedojde-li k tomu, že soud založí režim jiný.

Obsahem společného jmění je dle § 708, 709 NOZ to, co má majetkovou hodnotu, není ze SJM vyloučeno jako výlučné jmění jednoho z manželů a čeho nabyl jeden z manželů či oba za doby trvání manželství. Součástí jsou jak aktiva, tak pasiva a další majetkové hodnoty. Ke změně obsahu zásadním SJM tedy novou úpravou nedochází, úprava pouze detailněji popisuje jednotlivé součásti, jasně vymezuje, že součástí SJM je i např. obchodní podíl, který je dnes jako součást SJM dovozen především výkladem. Aktiva se tedy nemění, v pasivech je pak důležitou změnou to, že součástí SJM mohou být i závazky převzaté, nikoli pouze vzniklé za trvání manželství, ovšem za předpokladu, že je manželé jako společné převezmou.<sup>110</sup> Podle toho, jak této úpravě rozumím, však nepředpokládám, že půjde o možnost využívanou, neboť je jen velmi málo důvodů kdy by to bylo účelné.

#### ***4.2 Smluvený režim SJM***

Jde o režim odlišný o zákonného, který si mohou ujednat manželé a snoubenci. Snoubencům i manželům tak nová úprava umožňuje lépe si uspořádat své majetkové poměry vzhledem ke svým potřebám.

---

<sup>110</sup> Společné jmění manželů. <http://www.pravni-symposium.cz/akce/spolecne-jmeni-manzelu-rozhovor-s-notarkou-judr-evou-cechlovou> (citováno 16.10.2013)

K modifikaci je vyžadována smlouva formou veřejné listiny (§ 716 NOZ), tato může být zapsána do veřejného seznamu listin, pokud se tak manželé dohodnou (§ 721 NOZ). Je ovšem na stranách manželské smlouvy a na jejich vůli, chtějí-li takové účinky vyvolat. Proto se vyžaduje, aby smlouva obsahovala výslovné ujednání, že zápis smlouvy bude do seznamu proveden. Chybí-li takové ujednání ve smlouvě (popřípadě nedoplní-li manželé v tomto smyslu následně smlouvu dodatkem), bude možné smlouvu do veřejného seznamu zapsat, pokud o to oba manželé požádají. Důraz se klade na shodu vůle obou manželů; k podání žádosti o zápis může být ovšem i jeden z manželů druhým manželem zmocněn ve smlouvě nebo mimo ni. Nebyla-li smlouva zapsána do veřejného seznamu, mohou se jí manželé dovolat, pouze pokud prokáží, že byla třetí osobě známa.

Po nabytí účinnosti NOZ tak vedle stávající neveřejné Centrální evidence manželských smluv, která pouze změní název a budou se v ní nadále evidovat všechny smlouvy o úpravě manželského majetkového režimu, vznikne ještě tzv. Seznam listin o manželském majetkovém režimu, který bude mít povahu veřejného seznamu. Je tedy zřejmé, že jestliže bude Seznam listin mít povahu veřejného seznamu, bude možné se jeho obsahu dovolat vůči třetím osobám i bez toho, aby muselo být prokazováno, že třetí osobě byl obsah takové smlouvy znám (§ 143a odst. 4 OZ). Evidenci povede jako nadále Notářská komora, k zavedení úpravy bude použita novela Notářského řádu.<sup>111</sup>

Smluvní režim může spočívat v režimu oddělených jmění, vyhrazenému vzniku SJM ke dni zániku manželství, rozšíření či zúžení rozsahu SJM (§ 717 odst. 1 NOZ). Nově lze smluvně upravit i majetkové poměry pro případ zániku manželství a to včetně zániku manželství smrtí jednoho z manželů (pak má dle § 718 odst. 2 NOZ povahu smlouvy dědické).

Obsahově se smlouva o zúžení či rozšíření SJM může týkat jakékoli věci, pokud to zákon nezakazuje (zásada co není zakázáno, je dovoleno), § 718 odst. 1 NOZ demonstrativně vypočítává, co může být navíc zahrnuto, § 719 NOZ pak upravuje, co musí být ze smlouvy o manželském majetkovém režimu vyloučeno.<sup>112</sup>

---

<sup>111</sup> Stanovisko k § 721 NOZ. [http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Stanovisko\\_k\\_721.pdf](http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Stanovisko_k_721.pdf) (citováno 25. 8. 2013)

<sup>112</sup> Nesnídal, J. Občanský zákoník I. s komentářem. Český Těšín: Poradce s.r.o. 2012, str. 155

Další změna nastává, pokud jde o část jmění v OZ nazvanou jako obvyklé vybavení domácnosti (NOZ obvyklé vybavení rodinné domácnosti). Dle OZ je možné zúžit SJM až na tuto část. NOZ volí úpravu zcela odlišnou. Věci náležející do obvyklého vybavení rodinné domácnosti nejsou vůbec součástí SJM (§ 3038 NOZ), jsou ve spoluvlastnictví členů domácnosti po dobu, kterou rodinná domácnost trvá.<sup>113</sup> Toto lze vyloučit nebo změnit pouze pro případ, že jeden z manželů opustil trvale domácnost a odmítá se vrátit (§ 718 odst. 3 NOZ).

### ***4.3 Režim SJM založený rozhodnutím soudu***

Zásadní změna oproti stávající úpravě je v tom, že soud může SJM zrušit. Je zde promítnut fakt, že v současné úpravě je zrušení SJM za doby trvání manželství velice výjimečné, NOZ jej ale připouští jako jedna z možností smluvní modifikace. Dnes i v budoucnu je možné žádat soud, aby se závažných důvodů společné jmění zúžil.

Ke zrušení či zúžení SJM se vyžaduje závažný důvod, který zákon přesněji vymezuje v § 724 odst. 2 NOZ. Je jím skutečnost, že manželův věřitel žádá zajištění své pohledávky v rozsahu přesahujícím hodnotu toho, co náleží výhradně tomuto manželu, že manžela lze považovat za marnotratného, jakož i to, že manžel soustavně či opakovaně podstupuje nepřiměřená rizika. Závažným důvodem může být shledáno dále také to, že manžel začal podnikat, a to, že se stal neomezeně ručícím společníkem obchodní společnosti.

Režim založený rozhodnutím soudu lze dle OZ změnit pouze rozhodnutím soudu, dle NOZ i smlouvou uzavřenou mezi manžely.

### ***4.4 Vypořádání SJM***

Úprava NOZ stanovuje pro případy, kdy není upraveno jinak pro SJM, že se přiměřeně užije úprava platná pro spoluvlastnictví. Toto promítá i do § 736 NOZ, kdy stanoví, že dokud není zaniklé SJM manželů vypořádáno, použijí se přiměřeně ustanovení o spoluvlastnictví.

Způsoby vypořádání jsou stanoveny shodně jako dnes, dohoda, rozhodnutí soudu a zákonná domněnka (§ 150 odst. 4 OZ, §741 NOZ), která svým obsahem zůstává v podstatě stejná. Výslovně pak NOZ v § 738 stanoví, že dohoda má účinky ke dni, kdy

---

<sup>113</sup> Pražák, Z. Občanský zákoník II. s komentářem. Český Těšín: Poradce s.r.o. 2012, str. 287



SJM zaniklo a to bez ohledu na to, zda k dohodě došlo před zánikem či po něm (případně v jaké době od zániku).<sup>114</sup>

Zásady vypořádání, pokud porovnáme § 149 OZ a § 742 NOZ, se také nemění. V obou platí při vypořádání zásada stejné výše podílu manželů, soud má při vypořádání přihlídnout k potřebám nezaopatřených dětí (zde změna, OZ stanoví nezletilých, NOZ nezaopatřených, což svým obsahem není stejné), k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, pečoval o děti a domácnost a jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení společného jmění. Úprava vnosů a zápočtů se nemění, kromě přínosu § 742 odst. 2 NOZ v tom, že stanoví jakým způsobem vypočítat hodnotu, která byla vynaložena z výlučného majetku jednoho z manželů na společné jmění a naopak. Hodnota se tedy započítá snížená nebo zvýšená podle toho, jak se ode dne vynaložení majetku do dne, kdy společné jmění zaniklo (bylo zúženo, bylo zrušeno) zvýšila nebo snížila hodnota té součásti majetku, na kterou byl náklad vynaložen.<sup>115</sup>

V oblasti úpravy zániku společného jmění ke změnám nedošlo. Se změnami je upraven samotný rozvod manželství, kdy nová úprava lépe reflektuje smluvní volnost manželů v této oblasti a je připuštěno již před vznikem manželství rozhodnout o tom, jak bude případně SJM vypořádáno, dále je zde jednodušší být rozveden na základě tzv. nesporného rozvodu.

---

<sup>114</sup> Zuklínová, M., Psutka, J., Spoluvlastnictví a společné jmění manželů. § 136 - § 151 občanského zákoníku. Podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.), Praha: Linde Praha a.s., 2012, str. 156

<sup>115</sup> Zuklínová, M., Psutka, J., Spoluvlastnictví a společné jmění manželů. § 136 - § 151 občanského zákoníku. Podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.), Praha: Linde Praha a.s., 2012, str. 132

## 5. Kazuistika

Zajímavý případ, doposud nejudikovaný, byl projednán u Okresního soudu v Kladně. Zpočátku nic nenasvědčovalo to, že se bude jednat o tak zajímavý případ. Manželé se nedohodli na vypořádání společného jmění dohodou dle §150 odst. 1 OZ. Účastníci byly tedy bývalí manželé a manžel (žalobce) podal žalobu na vypořádání společného jmění manželů, která nebyla ničím výjimečná. V podstatě byl problém pouze ve výši podílu, který měl vyplatit jeden manžel druhému na úplné vypořádání společného jmění manželů.

V průběhu řízení se začala žalovaná bránit s tím, že žalobce byl 7 let ve výkonu trestu odnětí svobody v Itálii a ona se starala o majetek a její zásluhou se tento majetek také udržel a zvětšil. Toto mimo svá tvrzení prakticky ničím nedoložila, mimo doklady o hrazení nájemného a poplatků za služby spojené s bydlením (tzv. inkaso). Soud prvního stupně tento argument v úvahu nezval a rozhodl zcela ve prospěch žalobce. Tedy tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci částku 811.000,00 Kč, která představovala většinu z žalované částky 1.000.000,00 Kč. Tuto požadoval žalobce jako vypořádání družstevního podílu z bytu na Kladně, který manželé užívali.

Soud pro stanovení hodnoty členského podílu v bytovém družstvu ustanovil znalce. Znalec posudkem ohodnotil tento podíl na 1.650.000,00 Kč, proti čemuž účastníci nevznesli námitky.

Žalované tedy byla stanovena povinnost zaplatit žalobci polovinu této částky tak, jak vyplývá z vypořádacích zásad § 149 OZ. Dále byla na podíl žalobce započtena cena automobilu, který mu byl zabaven v důsledku trestné činnosti, za kterou byl v Itálii odsouzen. Jeho hodnota byla stanovena na 30.000,00 Kč, tedy celková částka se rovná té, kterou soud vypočetl ve výroku.

Soud prvního stupně vyjádřil, že v tomto případě nepovažuje za relevantní, zda se žalobce nijak nepodílel na údržbě bytu či zda jej vůbec užíval. Dále bylo možné, aby se soud také vyjádřil dle staršího judikátu, podle kterého je v BSM i věc, kterou jeden z manželů nabyt výlučně vlastním přičiněním v době, kdy byl druhý manžel ve výkonu trestu<sup>116</sup> a tento aplikoval tak, že pokud výkon trestu odnětí svobody nebrání nabytí

---

<sup>116</sup> R 32/69

věci do SJM, tím méně brání vypořádání věci podle zásady stejného podílu, která již v SJM byla před nástupem trestu.

Proti rozsudku podala žalovaná odvolání, které odůvodnila tím, že nalézací soud při svém rozhodování zcela ignoroval ustanovení § 149 odst. 3 OZ, tedy při vypořádání majetku účastníků nepřihlédl k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu a k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu a k tomu, jak se zasloužil o nabytí a udržení společného jmění. Soud I. stupně měl za prokázané, že v době, kdy byl žalobce ve výkonu trestu odnětí svobody, došlo k výměně oken za plastová, tím se zvýšila hodnota společného jmění manželů, avšak na tom měla jediný podíl žalovaná, nikoli žalobce. Žalovaná obstarávala přiměřeně svým schopnostem hodnoty do společného jmění manželů. Dále pak pečovala o rodinu během nepřítomnosti manžela (žalobce). Pochybení je tedy spatřováno v tom, že soud v důsledku této skutečnosti nepřistoupil k odchýlení se od rovnosti vypořádacích podílů bývalých manželů.

Žalovaná má za to, že prokázala své úsilí udržovat společné jmění, dokonce i toto společné jmění zhodnotit. Za této situace měl soud přistoupit k odklonu od rovnosti podílů na jeho majetku a určit, jako měrou přispěla žalovaná a žalobce k údržbě tohoto majetku a jeho dalšího zhodnocení. Navrhla, aby soud rozhodnutí soudu 1. stupně zrušil.

Žalobce ve svém vyjádření k odvolání uvedl, že: "Zásluhy žalobkyně jsou minimální, když výměna oken byla prováděna z fondu oprav stavebního bytového družstva. Z toho vyplývá, že zásluhy na straně žalované nejsou absolutně žádné, resp. nepřevyšují zásluhy žalobce." Dále pak uvedl, že na účet žalované pravidelně odesílal peníze, které měli sloužit jako výživné pro jejich nezletilého syna a na údržbu domácnosti, což prokázal listinnými důkazy.

Odvolací soud o odvolání žalované rozhodl tak, že rozsudek soudu 1. stupně potvrdil. Své rozhodnutí odůvodnil takto:

„Předmětem soudního řízení byla žaloba na vypořádání zaniklého společného jmění manželů. Soud 1. stupně na podkladě důkazů, vyjmenovaných v napadeném rozsudku vyšel ze zjištění, že manželství účastníků, uzavřené dne 20. 2. 1988 bylo rozvedeno rozsudkem Okresního soudu v Kladně ze dne 5. 9. 2007.“ O vypořádání společného majetku se účastníci po zániku manželství nedohodli (§ 150 odst. 1 OZ) a proto byly dány předpoklady pro soudní vypořádání zaniklého společného jmění

manželů k návrhu jednoho z nich (§ 149 OZ) Žaloba byla podána před uplynutím tříleté lhůty od zániku společného jmění manželů. Při vypořádání bylo na místě postupovat podle občanského zákoníku ve znění platném před 1. 8. 1998, neboť k zániku manželství došlo po účinnosti zákona č. 91/1998 Sb. a podle článku VIII. odst. 2 tohoto zákona došlo k přeměně dřívějšího bezpodílového spoluvlastnictví manželů na společné jmění manželů. Vznik právních vztahů, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé do 31. 7. 1998 bylo na místě posuzovat podle dosavadních předpisů (článek VIII odst. 5 OZ).

Tento postup soudu 1I. stupně byl správný. Lze odkázat na závěry Nejvyššího soudu ČR<sup>117</sup>, podle nichž dispozici účastníků řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů je třeba respektovat potud, že soud vypořádá jen ty věci, resp. majetek náležející do bezpodílového spoluvlastnictví manželů, které účastníci učinily předmětem řízení. Překročit jejich návrhy v takovém řízení může podle § 153 odst. 2 OSŘ jen ohledně výše (ceny) a toho, jak je vypořádá z hlediska kvalitativního, tedy jak věci rozdělí (kterému z manželů je přikáže), případně přikáže jednomu z nich s povinností vyplatit finanční částku na vyrovnání podílu druhému manželovi. Pokud by soud v řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů vypořádal i věci, resp. majetek, který účastníci předmětem řízení nečinily, pak by jednal v rozporu s ustanovením § 153 odst. 2 občanského soudního řádu a šlo by o vadu řízení, která měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Uvedené závěry lze vztáhnout i a vypořádání společného jmění manželů

Zásadní námitkou žalované bylo, že soud I. stupně měl přistoupit k odklonu od rovnosti podílů manželů na majetku ve společném jmění manželů, neboť žalovaná se zasloužila o udržení a zhodnocení majetku v době, kdy žalobce byl po dobu delší 7 let ve výkonu trestu odnětí svobody v Itálii. Tuto námitku považuje odvolací soud za opodstatněnou.

Judikatura dovodila, že k odklonu od rovnosti podílů manželů na majetku ve společném jmění manželů je na místě přistoupit jen za situace, kdy zvýšené úsilí jednoho z manželů zajistilo nabytí a udržení majetku značné hodnoty. V rozsudku ze dne 17. 1. 2001 sp. zn. 22 Cdo 2433/99 dovolací soud vyslovil názor, že shora uvedené postup je na místě „v případě světově úspěšného sportovce, který vyvíjel značné úsilí

---

<sup>117</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2004, sp. zn. 22 Cdo 684/2004

k tomu, aby ve své sportovní činnosti dosáhl uvedeného postavení a tomu odpovídajících příjmů umožňujících nadstandardní životní úroveň rodiny a nabytí majetku značné hodnoty“.<sup>118</sup>

Žalovaná proti tomuto rozhodnutí podala u Nejvyššího soudu ČR dovolání. Nesprávnost spatřuje samozřejmě v nesprávném právním posouzení věc a to tak aby byl dán dovolací důvod dle §241a odst. 2 písm. b) OSŘ. V dovolání argumenty vznesené v odvolání doplnila takto:

Žalovaná je i nadále přesvědčena, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Zásadní význam spatřuje žalovaná především v tom, že doposud nebyla řešena obdobná otázka odklonu od rovnosti podílů manželů na majetku ve společném jmění manželů, kdy jeden z manželů je po delší dobu ve výkonu trestu odnětí svobody. Pokud byla řešena otázka odklonu, jednalo se pouze o případ, kdy vrcholový sportovec vyvíjel nadstandardní úsilí nejen ke zlepšení své sportovní kariéry, ale především se významně podílel na nabytí společného majetku. Avšak doposud nebylo řešeno, pokud jeden z manželů vyvíjel větší úsilí k udržení společného jmění manželů než druhý z manželů, který byl po delší dobu ve výkonu trestu odnětí svobody. Komentář k Občanskému zákoníku<sup>119</sup> za důvod pro aplikaci odklonu považuje výkon trestu, avšak nalézací soud, ale ani odvolací soudy, k tomuto komentáři nepřihlížejí. Žalovaná má za to, že je zapotřebí, aby byla vyřešena otázka odklonu rovnosti podílů manželů na majetku v společném jmění manželů v případě odlišném od vrcholového sportovce, tedy pro běžné případy, kdy se jeden z manželů dostane do výkonu trestu.

Odvolací soud sice dovodil, že zde jsou důvody pro aplikaci odklonu od rovnosti vypořádacích podílů, ale také, že zde není dán důvod, aby odklon byl aplikován pro vypořádací podíl z družstevního bytu, který bývalý manželé nabyli za doby trvání manželství, ještě před nástupem žalobce do výkonu trestu odnětí svobody. Žalovaná se ovšem domnívá, že odklon by právě zde aplikován být měl, neboť po celou dobu hradila nájem a obdobné poplatky a dále se také starala o nezletilého syna, který v mezičase nastoupil na střední školu. Uvádí, že pokud by nájem včas nehradila, nepochybně by se majetek ve společném jmění výrazně snížil, protože by velice pravděpodobně došlo

---

<sup>118</sup> viz i rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1781/2004

<sup>119</sup> Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 882

k vyloučení z bytového družstva a ukončení nájmu. K tomu dodává, že musela vyvinout zvýšené úsilí o získání finančních prostředků k zaplacení nájemného, protože aby zabezpečila příjem, o který domácnost přišla, když manžel nastoupil do vězení, musela si najít druhé zaměstnání a trávit většinu času v práci.

Odvolací soud se k tomuto vyjádřil, že žalovaná sice vyvinula větší úsilí, nicméně nejde o tak mimořádný případ, že by důsledkem měla být změna vypořádacích podílů. Žalovaná toto považuje za nespravedlivé a proti dobrým mravům a navrhuje napadené rozhodnutí zrušit a věc vrátit k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku sp. zn. 22 Cdo 3976/2011 - 233 ze dne 22. 1. 2013 dovolání vyhověl a věc vrátil Okresnímu soudu v Kladně k dalšímu řízení. Dovolání shledal přípustným s důvodným Svě rozhodnutí, mimo jiné odůvodnil takto:

Při soudním vypořádání zaniklého společného jmění manželů se přihlédne především k potřebám nezletilých dětí, k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, a k tomu, jak se zasloužil o nabytí a udržení společného jmění. Při určení míry přičinění je třeba vzít též zřetel k péči o děti a k obstarávání společné domácnosti. (§ 149 odst. 3 OZ)

Podobným případem se dovolací soud zabýval např. v rozsudku ze dne 28.11.2012, sp. zn. 22 Cdo 1096/2011, z právního názoru tam zaujatého vychází i v této věci.

Občanský zákoník pro vypořádání zaniklého společného jmění manželů stanoví pravidla, jež mají soudce vést k tomu, aby vypořádání majetkového společenství manželů bylo o spravedlivé. Požadavek, aby při vypořádání společného jmění manželů bylo zohledněno nežádoucí chování některého z manželů, je též v souladu s principem dobrých mravů. Při vypořádávání ta soud musí „rozhodovat v souladu s ekvitou, což ve svých důsledcích znamená nastoupení cesty nalézací spravedlnosti“.<sup>120</sup> „Praxe nepřihlíží ani okolnosti rozvodu a pečlivě vážím, zda při nich nevznikali morální momenty tak silné, že by bylo v rozporu s dobrými mravy, kdyby k nim nebylo při vypořádání přiměřeně přihlédnuto“.<sup>121</sup> S tímto názorem soudu však nelze jednoznačně souhlasit, protože výkladem kapitoly čtvrté této práce bylo dovozeno, že k okolnostem rozvodu by

---

<sup>120</sup> nálezy Ústavního soudu ČR ze dne 6. 9. 2005 sp. zn. I. US 643/04, a ze dne 16. 9. 2010, sp. zn. IV. US 262/10

<sup>121</sup> Bačovský, J. Bezpodílové spoluvlastnictví manželů, Linde Praha a.s. 1993, s. 204

až na výjimky nemělo být při vypořádání přihlíženo, jak mimo jiné dokládají i další odborné názory výše zmíněné.

Zákon stanoví jednoznačně požadavek, aby soud rozhodující o vypořádání společného jmění manželů přihlédl k péči o rodinu. Má-li být při vypořádání společného jmění manželů zohledněna péče o rodinu, musí totéž platit i pro její nedostatek (negaci) a to jako pro její protiklad, neboť jde o různé strany téhož (viz rozsudek NS ČR ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. 22 Cdo 1137/2012). Tak jako zajišťování hmotných potřeb rodiny (výdělečnou činnost) jen jedním z manželů plně kompenzuje péče o rodinu druhým z nich, tak i zajišťování peněz pro rodinu může kompenzovat osobní péči, kterou výdělečně činný manžel nemůže v plném rozsahu poskytovat. Vždy je však třeba vážít, zda ten z manželů, který osobně a bezprostředně o rodinu nepečuje, zajišťuje její potřeby jiným způsobem v náležitém rozsahu a také jak k plnění této povinnosti přistupuje. Nejsou -li dány důvody, které by z hlediska dobrých mravů v konkrétním případě umožňovaly učinit jiný závěr, pak skutečnost, že manžel který opustil společnou domácnost a na péči o rodinu se nijak nepodílí a plní jen vyživovací povinnost na děti, která mu musela být uložena soudem a případně i vymáhaná ve vykonávacím řízení, je - s přihlédnutím k tomu, zda poskytované výživné v individuálním případě může plně zajistit potřeb rodiny - důvodem pro snížení výše jeho podílu na vypořádávaném společného jmění manželů. To ovšem platí i v případě, že manžel se nemůže podílet na péči o rodinu a společnou domácnost v důsledku protiprávního jednání a následného uvěznění. Jinak řečeno, takovou situaci je třeba zhodnotit z hlediska dobrých mravů jako základní zásady uplatňující se v občanském právu. Jestliže by soud zásadně rozdílnoú míru péče účastníka o rodinu nezval do úvahy, aniž by pro takový postup měl v konkrétní věci vážné důvody, nerespektovala by příkaz, který mu zákon výslovně dává. Je třeba vždy zvážít míru účasti osobou manželů na péči o rodinu, byť realizovanou různými způsoby a v případě zjevné nerovnoměrnosti přistoupit k stanovení nestejně výše (disparity) podíl na vypořádávaném jmění.

Lze dodat, že z podobných východisek vyšel Nejvyšší soud ČR v rozsudku ze dne 14. 12. 2011 sp. zn. 22 Cdo 3272/2010, ve kterém vyslovil, že „hledisko zájmu nezletilých dětí může být okolností vedoucí k disparitě podílů při vypořádání společného jmění manželů soudem“.

Význam pro náš případ tedy je, že pro odchýlení do zásady rovnosti podílů byla významná okolnost, že žalobce byl delší dobu ve výkonu trestu odnětí svobody, pro tuto dobu pochopitelně zajišťovat péči o rodinu a společnou domácnost. Zasilal sice žalované peníze, nicméně pokud se částka 209.759,- Kč zaslaná žalobcem z výkonu trestu dělí 7 lety, vychází zhruba platba ve výši 30.000,- Kč za rok. Protože tato částka měla podle zjištění odvolacího soudu, že kterého dovolací soud vychází zahrnovat jak výživné na syna, tak i platby na provoz domácnosti a na udržení společného majetku, je nanejvýš pravděpodobné, že podíl žalované na udržení společného majetku i na zajišťování potřeb syna účastníků byl vyšší než podíl žalovaného. Vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud ČR svým výrokem předchozí rozhodnutí ve věci zrušil a věc vrátil k dalšímu projednání, stanovil i soudu I. Stupně otázky, které se má pokusit vyřešit v řízení před opětovným rozhodnutím ve věci.

K tomu je třeba ještě přičíst to, že v této době byla na žalované výlučná osobní péče o syna účastníků (viz zákonné kritérium „jak se každý z manželů staral o rodinu“). Konečně není ani nevýznamné, že žalovaná musela vynaložit na odměnu obhájce žalobce v trestním řízení (patrně ze společného jmění manželů) částku 50.000,- Kč. Částka takto vynaložená jen v důsledku protiprávního jednání účastníka je z hlediska společného jmění vynaložena nad rámec obvyklého hospodaření. Proto je k ní třeba při úvaze o výše podílu přihlídnout a měla by být započtena na podíl žalobce.

V dalším řízení u soudu I. stupně, kterému byla věc vrácena, žalovaná vymezila vypořádací podíl, který by byl podle jejího názoru spravedlivým vypořádáním mezi bývalými manžely a odpovídal by i dobrým mravům. Podíl stanovila procentní mírou v poměru 80 % žalované, 20 % žalobci. Stanovení procentní mírou je přípustné.<sup>122</sup>

Žalobce poukázal na fakt, že před nástupem výkonu trestu zabezpečoval finance pro rodinu především on, žalovaná v té době měla příjem cca 5.000,00 Kč. Žalobce pracoval jako taxikář a dle dokazování prováděného v rámci řízení o péči o nezletilého pro účely stanovení výše výživného byl jeho měsíční výdělek odhadnut na 30-40.000,00 Kč měsíčně. Tímto tedy vyjadřuje, že za dobu trvání manželství by bylo možné věc posoudit tak, že hlavní zásluhy o nabytí a udržení společného jmění jsou na jeho straně. Minimálně tedy, že pokud se zásluhy obou manželů porovnají, jsou shodné.

---

<sup>122</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 10. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2914/99



Soud I. stupně tedy věc znovu projednal. Mezi účastníky je nadále spor o vypořádání družstevního bytu. Žalovaná navrhuje vypořádání v poměru 80:20, žádá zohlednit žalovaného chování v rozporu s dobrými mravy. Žalobce nesouhlasí se zjištěním soudu o výši přispívané částky a navrhuje, že pokud žalovaná se skutečně starala o syna nad rámec běžné péče, souhlasil by s poměrem vypořádání 45:55 v jeho prospěch. Soud tedy rozhodl na základě volného uvážení tak, že uplatní postup dle § 149 odst. 3 OZ a rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci na vypořádání družstevního bytu, který jí byl přikázán částku 650.000,- Kč, což přibližně odpovídá vypořádání v poměru 60:40 ve prospěch žalované.

Poprvé v tomto sporu také byly přiznány náklady řízení a to pouze v části 20% z požadovaných nákladů, což přibližně odpovídá poměru úspěchu žalované ve věci. Soud zde uplatnil postup podle § 142 odst. 2 OSŘ, kdy toto ustanovení zakotvuje zásadu náhrady nákladů podle úspěšnosti strany ve sporu.

S názorem Nejvyššího soudu ČR, přes jeho právní závaznost, lze polemizovat. Především věc vyložil pouze v obecné rovině a přenechal soudu I. stupně podle zásady přiměřenosti rozhodnutí. Tento postup ale přinesl do věci další nejasnosti a potřebu dalšího dokazování týkající se prokázání skutečností kdo a jak se zasloužil v manželství o nabytí majetku, jaká byla životní úroveň rodiny atd.

## Závěr

Ve své práci jsem se soustředila na problematiku vypořádání společného jmění manželů v soudní praxi. Poukázala jsem na stávající judikaturu ve věcech vypořádání společného jmění manželů a naznačila některá úskalí i způsoby soudního řešení tohoto problému.

S prohlubujícími se změnami v ekonomickém prostředí dochází ke změnám vnímání institutu manželství a také vyvstaly dosud neřešené problémy v tom, co je a co není předmětem společného jmění manželů, zda a kdy vypořádávat společného jmění manželů rovným dílem či odklonem od této dosud přežívající praxe.

Ukázalo se, že ačkoli zákonná úprava společného jmění a problematiky související není příliš obsáhlá, v zásadě je dostačující. Případné nejasnosti jsou řešeny judikaturou vyšších soudů, která přispívá ke sjednocování rozhodovací praxe nižších soudů. Stále však existují otázky, na kterých se judikatura nedokázala shodnout a které jsou vykládány vždy pro jednotlivý případ, nebo otázky, které sice soudy nějakým způsobem vyložili, ale odborná veřejnost jejich výklad odmítá a odůvodňuje názor jinak. Svým způsobem jde ale podle mého názoru o problém, který zde bude do jisté míry existovat, ať už bude právní úprava jakákoli. Není totiž možné, aby zákonodárce předpokládal veškeré možné detaily životů osob, které se právem budou řídit. Právní stav tak reaguje spíše na problematiku minulou s tím, že předpokládá, že se stejné problémy vyskytnou i v budoucnu. Nový občanský zákoník pro případ, že půjde o věc dosud neřešenou, proto zakotvuje ve svých úvodních ustanoveních pravidla pro výklad.

Jsem názoru, že do budoucna bude spíše praktické upravovat vztahy smluvní cestou, neboť tento postup se jeví jako velmi účelný z důvodu jasného stanovení postupu při vypořádávání společného jmění manželů, zároveň umožňuje zohlednit individualitu každého manželského svazku. Předpokládám, že to bude jedna ze zásadních praktických změn po vstupu nového občanského zákoníku v účinnost, neboť možnost modifikací SJM za použití smluv je zde lépe a více rozpracována, než v občanském zákoníku aktuálně účinném. Zároveň je však při úpravě společného jmění manželů odlišným způsobem než stanoví zákon nutno zachovat ochranu pro třetí osoby, které budou vstupovat do právních vztahů s manžely, což nový občanský zákoník splňuje, lépe než právní úprava účinná v současnosti.

Otázkou zůstává, zda i dnes při dynamice mezilidských vztahů a pronikání mezinárodních, zejména pak evropských, vlivů je vhodné a účelné upravovat manželského (či rodinné právo vůbec) v rámci kodifikace občanského práva. Nový občanský zákoník tak činí z tradičních důvodů, možná by však nebylo od věci uvažovat, zda se některé otázky již postupem času nezměnily natolik, že se tradice již stala překonanou. Jsem ale převážně toho názoru, že pokud bude nová úprava reálně umožňovat větší možnost smluvní modifikace těchto vztahů než je tomu dnes, nemělo by docházet k problémům s aplikací na jednotlivé případy.

Závěrem tedy lze k problematice soudního vypořádání společného jmění manželů říci tolik, že tam, kde je současná úprava nedostatečná, tyto mezery vyplňuje judikatura a podle zásad tvorby práva je zohledňuje nový občanský zákoník v tom, aby poskytl natolik přesnou úpravu, nakolik současná nedostačuje. Zda to bude realitou, je pak otázkou do následujících let a výzvou pro soudní praxi, aby případné nedostatky opět zaplnila judikáty.

## Seznam zkratek

- SJM: společné jmění manželů
- BSM: bezpodílové spoluvlastnictví manželů
- OZ: zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- NOZ: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- ZoR: zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- InsZ: zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů
- ObchZ: zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- OSŘ: zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Sp. zn.: spisová značka
- TZ: zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- NotŘ: zákon č. 358/1992 Sb., notářský řád, ve znění pozdějších předpisů
- LZPS: usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

## Seznam použitých pramenů

### Literatura

- Bačovský, J. Bezpodílové spoluvlastnictví manželů, Linde Praha a.s. 1993
- David, L., Ištváněk, F., Javůrková, N. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009
- Dvořák, J. Majetkové společenství manželů. Praha: ASPI Publishing, 2004
- Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011
- Francová, M., Dvořáková Závodská, J. Rozvody, rozchody a zánik partnerství. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010
- Eliáš, K. a kol. Občanský zákoník. 1. svazek. Velký akademický komentář. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2008
- Fiala, J., Hurdík, J., Korecká, V. Občanský zákoník. Komentář I Praha: ASPI, 2000
- Komentář k zákonu o právu rodinném. Praha: Orbis, 1954
- Nesnídal, J. Občanský zákoník I. s komentářem. Český Těšín: Poradce s.r.o. 2012
- Pražák, Z. Občanský zákoník II. s komentářem. Český Těšín: Poradce s.r.o. 2012
- Pokorný, M., Holub, M., Bičovský, J. Společné jmění manželů. 2. vydání. Praha: LINDE Praha, a. s., 2009
- Šarman, J. Přehled judikatury ve věcech majetkových vztahů mezi manžely. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2006
- Spáčil, J., Věcná břemena v občanském zákoníku. Praha: C. H. Beck, 2006
- Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. 1. svazek. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009
- Švestka, J., Jehlička, O., Škárová, M., Spáčil, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 10. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006
- Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009
- Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník II. § 460 až 880. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009
- Winterová, A. a kol. Civilní právo procesní. 6. vyd. Praha: Linde Praha, a. s. 2011

- Zuklínová, M., Psutka, J., Spoluvlastnictví a společné jmění manželů. § 136 - § 151 občanského zákoníku. Podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.), Praha: Linde Praha a.s., 2012

### **Odborné články**

- Součková, K., Petrová, R. Otázka aplikace nevyvratitelné právní domněnky vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, resp. společného jmění manželů. Bulletin advokacie, 2008, č. 12, str. 29
- Pejšek, V. Vypořádání některých tzv. ostatních majetkových práv ze společného jmění manželů. Právní rádce, 2005, č. 7
- Dvořák, T. Společné jmění manželů a členský podíl v bytovém družstvu. Obchodněprávní revue, 2010, č. 1
- Lužná, R. Vypořádání společného jmění manželů dohodou po právní moci rozvodu manželství. Právo a rodina, 2007, č. 6, str. 14
- Spáčil, J. Zánik a vypořádání společného jmění manželů. Právo a rodina, 2009, č. 1
- Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 19 Co 452/2003, Soudní rozhledy, 2004, č. 9

### **Judikatura**

- **Rozsudky a usnesení Nejvyššího soudu ČR**

Rozsudek ze dne 26.9.2000, sp.zn. 30 Cdo 1803/2000

Rozsudek ze dne 7.1.2008, sp.zn. 22 Cdo 3596/2006

Rozsudek ze dne 19.4.2000, sp.zn. 22 Cdo 1658/98

Rozsudek ze dne 2.4.2002, sp.zn.22 Cdo 1717/2000

Rozsudek ze dne 27.9.2004, sp.zn. 22 Cdo 684/2004

Rozsudek ze dne 24.2.2005, sp.zn. 22 Cdo 2545/2003

Rozsudek ze dne 28.2.2005, sp.zn. 22 Cdo 1052/2004

Rozsudek ze dne 18.4.2005, sp.zn. 22 Cdo 2296/2004

Rozsudek ze dne 20.7.2004, sp.zn. 22 Cdo 700/2004

Rozsudek ze dne 12.8.2008, sp.zn. 22 Cdo 924/2008

Rozsudek ze dne 27.11.2003, sp.zn. 30 Cdo 2033/2002

Rozsudek ze dne 28.7.2006, sp.zn. 22 Cdo 1052/2004  
Rozsudek ze dne 14.1.2009, sp. zn. 31 Cdo 855/2008  
Rozsudek ze dne 25.4.2007, sp.zn. 29 Odo 460/2005  
Rozsudek ze dne 17.5.2001, sp. zn. 22 Cdo 629/2000  
Rozsudek ze dne 20.6.2005, sp.zn. 22 Cdo 119/2005  
Rozsudek ze dne 24.5.2005, sp. zn. 22 Cdo 2545/2003  
Rozsudek ze dne 14.6.2001, sp.zn. 30 Cdo 257/2001  
Rozsudek ze dne 26.11.2009, sp.zn. 22 Cdo 1192/2007  
Rozsudek ze dne 27.9.2004, sp.zn. 22 Cdo 684/2004  
Rozsudek ze dne 17.1.2001, sp. zn. 22 Cdo 2433/99  
Rozsudek ze dne 31.10.1007, sp.zn. 22 Cdo 1725/2006  
Rozsudek ze dne 4.1.2010, sp. zn. 22 Cdo 3915/2009  
Rozsudek ze dne 25.10.2001, sp. zn. 22 Cdo 2914/99  
Rozsudek ze dne 30.5.2005, sp.zn. 22 Cdo 1781/2004  
Rozsudek ze dne 17.5.2005, sp. zn. 22 Cdo 1821/2004  
Rozsudek ze dne 19.3.2007, sp. zn. 22 Cdo 2921/2007  
Rozsudek ze dne 22.2.2001, sp. zn. 22 Cdo 2289/99  
Rozsudek ze dne 2.12.2003, sp.zn. 22 Cdo 980/2003  
Rozsudek ze dne 14.2.2008 sp. zn. 22 Cdo 3285/2007

Rozsudek býv. Nejvyššího soudu ČSR sp. zn. 3 Cz 15/74  
Rozsudek býv. Nejvyššího soudu ČSR sp.zn. 2 Cz 21/70  
Rozsudek býv. Nejvyššího soudu ČSR sp. zn. 3 Cz 39/73

Usnesení ze dne 27.1.2004, sp. zn. 30 Cdo 1342/2002  
Usnesení ze dne 27.4.2009, sp. zn. 22 Cdo 5170/2007  
Usnesení ze dne 19.4.2007, sp.zn. 22 Cdo 1920/2005  
Usnesení sp. zn. 24 Co 230/96

Rozhodnutí sp.zn. 20 Cdo 2085/2006  
Rozhodnutí sp.zn. 22 Cdo 925/2007  
Rozhodnutí sp.zn. 30 Cdo 2051/2001

Rozhodnutí sp.zn. 22 Cdo 425/2008

- **Stanoviska a rozhodnutí publikovaná ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu**

R 47/72

R 104/67

R 42/72

R 70/65

R 48/61

R 8/66

R 24/08

R 44/00

R 57/70

R 32/69

R 68/01

- **Rozsudky a usnesení nižších soudů**

Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23.7.1999, sp.zn. 10 Ca 196/99

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 19 Co 452/2003

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21.2.1974, sp.zn.10 Co 87/74

- **Nálezy Ústavního soudu ČR**

Pl. ÚS –st. 2/96

I.ÚS 643/04

IV. ÚS 262/10

### **Elektronické zdroje**

- Stanovisko k § 721 NOZ.

[http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Stanovisko\\_k\\_721.pdf](http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Stanovisko_k_721.pdf)

(citováno 25. 8. 2013)



- Statistické zajímavosti, rozvodovost. <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost> (citováno 25. 8. 2013)
- Společné jmění manželů. <http://www.pravni-sympozium.cz/akce/spolecne-jmeni-manzelu-rozhovor-s-notarkou-judr-evou-cechlovou> (citováno 16.10.2013)
- Společné jmění manželů. <http://www.notarkakuzelkova.cz/notarska-cinnost/spolecne-jmeni-manzelu/> (citováno 14. 10. 2013)

## Resumé

Jako téma diplomové práce jsem zvolila rozhodování soudu o vypořádání společného jmění manželů. Společné jmění manželů je jedním ze základních majetkových institutů občanského práva. Rozhodování soudu o jeho vypořádání je pak jedním ze způsobů vypořádání společného jmění po jeho zániku. Společné jmění se nejčastěji vypořádává po smrti manžela a po rozvodu manželství. Jde o spojení jak hmotněprávní problematiky, tak procesněprávní.

Téma jsem si vybrala z toho důvodu, že dle mého názoru jde o problematiku zajímavou, zákonem nedostatečně upravenou a v praxi velice častou. Nepochybně vzniká mnoho praktických problémů při vypořádání společného jmění manželů a to především proto, že situace, za kterých dochází k vypořádání, jsou pro účastníky vypořádání obvykle velice psychicky náročné. Problematická je rovněž i neznalost právní úpravy, často pak i neochota právní normy respektovat.

Cílem mé práce bylo zaměřit se na problematické otázky vznikající při soudním vypořádání. Tyto vyplývají z nutnosti zohlednit chování manželů před skončením manželství a dále pak ze zájmů, které je nutno chránit. Zpočátku jsem narazila na problém velice stručné zákonné úpravy, ale nakonec se ukázalo, že společně s judikaturou je dostačující. Vzhledem ke vstupu tzv. nového občanského zákoníku v účinnost k 1. 1. 2014 jsem pak stručně shrnula změny, které přinese a vyjádřila se k použitelnosti rozhodnutí Nejvyššího soudu, vykládající aktuální úpravu, po této změně. V závěru jsem pak rozebrala kazuistický případ, který dokládá rozhodování soudu o vypořádání po zohlednění zásad vypořádání.

Práce se člení do pěti kapitol. Kapitola první je úvodem do problematiky, vysvětluje vznik a zánik společného jmění, možnosti jeho modifikace co do doby vzniku společného jmění manželů a jeho obsahu a pojednává o předmětu společného jmění, který rozvádí kapitola druhá. Kapitola druhá má čtyři podkapitoly, aktiva, pasiva, další majetkové hodnoty a postup při oceňování všech těchto hodnot.

Třetí kapitola je hlavní pro tuto práci. Člení se na několik podkapitol a částí. Nejprve se věnuje vypořádání dohodou a vypořádání na základě zákonné domněnky §150 odst. 4 Občanského zákoníku. Následně je pak podrobně rozpracována problematika vypořádání společného jmění manželů rozhodnutím soudu. Zde je

pojednáno o obecných otázkách řízení, podmínkách vypořádání, postavení účastníků řízení. Dále jsou zde řešeny zásady vypořádání – rovný díl, zásluhy, přikázání věci jednomu z manželů. Věnují se i vnosům a zápočtům, tedy vypořádání toho, co bylo ze společného jmění manželů vynaloženo na výlučný majetek jednoho z nich a naopak.

Čtvrtá kapitola se věnuje problematice společného jmění manželů v úpravě tzv. nového občanského zákoníku, zákona č. 89/2012 Sb. Upozorňuje na budoucí změny a konstatuje použitelnost stávající judikatury pro budoucnost.

Poslední, pátá kapitola rozebírá praktický příklad vypořádání společného jmění manželů. Jde o případ, jehož postup řešení již došel k Nejvyššímu soudu, který jej vrátil k rozhodnutí soudu I. stupně a na kterém je ukázáno, jak soud při vypořádání postupuje.

## **Abstract**

Court's decision on the settlement of community property

As a thesis topic I have chosen court's decision on the settlement of community property of spouses. Community property is a one of the fundamental property of civil law. Court's decision on the settlement is then one way of settlement of property after his end. Community property is usually settles after the death of her husband or after a divorce. It combines both substantive issues and procedural .

The topic I chose it because in my opinion it is an interesting issue, law insufficiently treated, and in practice very often . Undoubtedly there is a lot of practical problems in settlement of marital property, mainly because of the situation in which settlement occurs, the settlement participants are usually very mentally challenging. Problematic is also the ignorance of the law , and often the unwillingness to respect the rule of law .

The aim of this work was to focus on the issues arising from judicial settlement. These arise from the need to take into account the behavior of spouses before the marriage and then of interests to be protected. Initially, I ran into a problem very brief statutory regulation, but it turned out that, together with the case law is sufficient. With the entry of the New Civil Code in force on 1 First 2014 I then briefly summarized the changes introduced and commented on the applicability of Supreme Court decisions interpreting the current treatment after the change. In the end, I then analyzed in a case report that illustrates the court's decision on the settlement after taking into account the principles of the settlement.

The work is divided into five chapters. The first chapter is an introduction to the topic, explains the origin and termination of the joint property, the possibility of its modification as to the time of occurrence of marital property and its contents and discusses the subject of joint property, which is detailed in chapter two. The second chapter has four subsections, assets, liabilities , other assets and the valuation process of all these values .

The third chapter is mainly for this job. It is divided into several sections and subsections. First is devoted to the settlement agreement and settlement based on the

statutory presumption § 150, paragraph 4 of the Civil Code. Subsequently, then in detail the issue of settlement of marital court decision. Here we discuss the general management issues, terms of settlement the position of the parties. There are also dealt with the principles of the settlement - equal share, Merit, awarded to the one of the spouses.

The fourth chapter deals with the issue of marital adjustment in the new Civil Code, Law No. 89/2012 Coll Points to future changes and notes the applicability of existing case law for the future.

The final, fifth chapter discusses a practical example settlement of marital property. This is the case, the procedure for which the solution has reached the Supreme Court, which returned it to the court of first instance and on which it is shown how the court for the settlement proceeds.

## **Klíčová slova**

Vypořádání, společné jmění manželů, soud

Settlement, community property of spouses, court